

Nr 14

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område, m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t under nionde huvudtiteln föreslagit riksdagen *dels* att, i avbidan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1963/64 till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område beräkna ett förslagsanslag av 153 000 000 kr. och *dels* att för budgetåret 1963/64 till kostnader i samband med permanent skörde-skadeskydd anvisa ett reservationsanslag av 13 640 000 kr. Vidare har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att i avbidan på särskild proposition i ämnet, till särskild lagring av livsmedel för budgetåret 1963/64 beräkna ett investeringsanslag av 10 000 000 kr.

Sedermera har Kungl. Maj:t i en den 29 mars 1963 dagtecknad proposition, nr 134, angående vissa åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område, m. m., under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit riksdagen — såvitt avser anslaget Kostnader i samband med permanent skörde-skadeskydd med ändring av det i årets statsverksproposition framlagda förslaget — att

dels godkänna vad i det föregående förordats såvitt avser tillämpningen av den s. k. treprocentregeln i det av 1959 års riksdag fastställda sexårsavtalet på jordbrukets område

dels bemyndiga Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts medgivande, statens jordbruksnämnd att i huvudsaklig överensstämmelse med de riktlinjer, som angivits i det föregående, vidta erforderliga regleringsåtgärder för att genomföra omförmälda förslag

dels lämna utan erinran vad i det föregående anförts beträffande användningen av de medel, som influtit under regleringsåret 1961/62 och som influtit eller inflyter under regleringsåren 1962/63 och 1963/64 genom upptagande av införselavgifter, ävensom av andra i samband med jordbruksregleringen under nämnda regleringsår influtna eller inflytande avgiftsmedel

dels lämna utan erinran vad i det föregående anförts beträffande totalramen för införselavgiftsmedel för regleringsåret 1964/65

dels godkänna det i det föregående framlagda förslaget angående prisutjämning för kärnbindemedel

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att medge Hallands läns linodlareförening uppskov med erläggande av de under åren 1964 och 1965 till betalning för-

fallande amorteringarna på och räntorna för föreningens ur hemslöjdsånefonden beviljade lån

dels bemyndiga Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts medgivande, statens jordbruksnämnd att vidta erforderliga åtgärder för reglering av införseln och utförseln av torkade sockerbeter

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidta ändringar i regleringsförfattningarna rörande slaktdjursavgift och utjämningsavgift å mjölk, grädde och ost i huvudsaklig överensstämmelse med vad som angivits i det föregående

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att, på förslag av statens jordbruksnämnd, meddela bestämmelser rörande lagring av fodersäd i huvudsaklig överensstämmelse med vad som angivits i det föregående

dels till *Prisreglerande åtgärder på jordbruks område* för budgetåret 1963/64 under nionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 153 000 000 kr.

dels till *Kostnader i samband med permanent skördeskadeskydd* för budgetåret 1963/64 anvisa ett reservationsanslag av 18 640 000 kr.

dels till *Särskild lagring av livsmedel* för budgetåret 1963/64 under kapitalbudgeten, fonden för förslag till statsverket, anvisa ett investeringsanslag av 10 000 000 kr.

dels lämna utan erinran vad i det föregående anförts beträffande dispositionen av den rörliga kredit, som står till förfogande för Svensk spannmåls-handel, ekonomisk förening, för beredskapslagring m. m.

I detta sammanhang har utskottet behandlat följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

A. i samband med statsverkspropositionen:

1) I: 177 av herr *Eskilsson m. fl.*, likalydande med II: 212 av herr *Hedin m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga sådana ändringar i nu gällande regler för skördeskadeskyddet att 1) en allmän arealinventering skall lämnas den 1 juli, 2) även matärter inräknas i skördeskadeskyddet, 3) spillundersökningen förenklas så att skördeskadeersättningen kan utbetalas under det aktuella året, 4) de totala torkningskostnaderna för alla grödor medräknas, 5) onormala bärgningskostnader beaktas samt att vad i motionen i övrigt anförts måtte beaktas;

2) I: 178 av herr *Hagberg m. fl.*, likalydande med II: 211 av herr *Heckscher m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala, att enligt dess mening åtgärder omedelbart bör vidtagas i syfte att förverkliga målsättningen i 1959 års jordbruksavtal, samt hemställa, att förslag i sådant syfte snarast måtte föreläggas riksdagen;

3) I: 180 av herr *Jonasson m. fl.*, likalydande med II: 209 av herr *Gustafsson* i Borås *m. fl.*, i vilka motioner hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla att en utredning tillsättes med syfte att föreslå åtgärder vilka i första hand med tanke på landets försvarsberedskap främjar och effektiviserar befintliga bygdekvarnar;

4) I: 295 av herr Nilsson, Ferdinand, m. fl. och II: 348 av herr Svensson i Vä m. fl., i vilka likalydande motioner hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära prövning av möjligheterna att hos jordbrukets egna kreditinrättningar placera medel från skördeskadefonden till minst den andel som svarar mot av jordbrukarna till fonden inbetalade avgifter;

5) I: 298 av herr Pettersson, Harald, och herr Jonasson, likalydande med II: 339 av herrar Dahlgren och Gustafsson i Kårby, i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte A. för sin del besluta, med verkan från och med skördeåret 1963, 1) att självriskprocenten i skördeskadeförsäkringen skall utgöra 10 procent av normskördens värde; 2) att årligen ett belopp motsvarande två procent av utgående allmänna skördeskadeersättningar, dock lägst 800 000 kr., må ställas till förfogande ur skördeskadefonden för utbetalning av individuellt prövade skördeskadebidrag; 3) att staten skall bidra till skördeskadefonden med ett årligt anslag av 15 000 000 kr., under förutsättning att jordbrukarna kollektivt tillskjuter minst samma belopp; B. anvisa under nionde huvudtiteln till *Kostnader i samband med permanent skördeskadeskydd* för budgetåret 1963/64 ett reservationsanslag av 18 640 000 kronor; C. i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla 1) om skyndsamt utredning om komplettering av skördeskadeförsäkringens grundskydd med jordbrukskonto enligt de principer som gäller för skogskontot; 2) om skyndsamt utredning angående komplettering av skördeskadeförsäkringens grundskydd med ett system av skördeskadelån, i enlighet med vad i motionen har anförts;

6) I: 387 av herr Nilsson, Ferdinand, och herr Gustafsson, Nils-Eric, likalydande med II: 458 av herr Börjesson i Glömminge, vari hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte framhålla angelägenheten av att översynen av skördeskadeskyddet påskyndas i möjlig mån så att förslag till förbättring därav ävensom kompletterande åtgärder kan föreläggas riksdagen snarast; att det statliga bidraget till skördeskadefonden måtte i årets stat höjas från 33 procent till 50 procent d. v. s. med 10 miljoner kronor; att av skördeskadefondens sålunda förhöjda medel högst 10 miljoner kronor måtte ställas till förfogande till individuella bidrag utan behovsprövning åt jordbrukare som drabbats av skördeskadador men på grund av strataindelningens ojämnhet icke kan på ordinarie sätt erhålla skördeskadebidrag; samt att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära förslag till innevarande års riksdag om skördeskadelån med låg ränta och lång amorteringslid såsom beredskapsåtgärd för att möta likviditetssvårigheter som av nedsatt skörd kan vållas, men då skördeskadebidrag likväl icke anses kunna ifrågakomma;

7) I: 459 av herr Bengtson m. fl., likalydande med II: 556 av herr Hedlund m. fl., vari hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om vidtagande av erforderliga åtgärder i syfte att den i jordbruksavtalet och riksdagsbeslutet 1959 åsyftade utfyllnaden av inkomstklyftan mellan industrien och jordbruket skall uppnås under sexårsperioden;

8) I: 460 av herr Jonasson och II: 555 av herr Hansson i Skegrie, i vilka

likalydande motioner hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om utredning av behovet och möjligheterna att utvidga den objektiva upplysningsverksamheten rörande jordbrukets ekonomiska förhållanden;

9) II: 455 av herrar *Antby* och *Nyberg*, i vilken motion hemställts, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag angående möjligheten att genom lagring av svensk spannmål tillgodose behovet av en jämnare tillgång på foderspannmål; och

10) II: 554 av herr *Elmwall m. fl.*, vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om så skyndsamt undersökning av orsakerna till den ogynnsamma inkomstutvecklingen för jordbruket i de mellansvenska och norrländska områdena, att erforderliga åtgärder till förbättring av inkomstutvecklingen i de berörda områdena kan vidtagas redan i samband med de förhandlingar, som förutsättes komma till stånd mellan statens och jordbrukets förhandlingsorgan under våren 1963, och att jordbruksutskottet måtte behandla motionen så skyndsamt, att riksdagsbeslut i frågan kan fattas för tillgodoseende av motionens syfte om åtgärder redan vid den ovannämnda tidpunkten.

B. i anledning av propositionen nr 134:

1) I:730 av herr *Jonasson m. fl.*, likalydande med II:887 av herr *Elmwall m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 134 måtte *dels* i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att åtaganden rörande jordbruket gentemot EFTA eller särskilt land inom EFTA av det slag, som angivits i motionen, icke måtte göras utan att överenskommelse därom träffats med jordbrukets förhandlingsdelegation, *dels ock* uttala att överenskommelser om sådana åtaganden må underställas riksdagen;

2) I: 731 av herr *Jonasson* och herr *Pettersson, Harald*, likalydande med II: 886 av herr *Dahlgren m. fl.*, i vilka motioner hemställts, att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 134 i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om framläggande för innevarande års höstriksdag av plan för åtgärder i syfte att garantera, att den jordbrukspolitiska målsättningen om inkomstlikställighet för den i jordbruket arbetande befolkningen kan förverkligas under sexårsperioden i överensstämmelse med vad som åsyftades i riksdagsbeslutet 1959;

3) I: 732 av herr *Nilsson, Ferdinand*, i vilken motion hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte uttala att den i s. k. sexårsavtalet och riksdagens beslut 1959 angivna målsättningen om jordbrukets likställande med industrien måtte under återstående avtalstid med alla till buds stående medel effektivt främjas;

att därvid måtte särskilt uppmärksammas att möjligheterna för erhållande av i avtalet avsedda produktpriser försvårats, då produkterna fördyrats av s. k. varubeskattning för jordbrukets del, per år överstigande 500 milj. kronor;

att principen om det svenska jordbrukets uppgift att tillgodose den in-

hemska konsumtionen icke måtte beskäras genom ytterligare eftergifter vid EFTA-förhandlingarna för påträngande utländska intressen;

att utformningen av skördeskyddet måtte skyndsammast överses och systemet utbyggas till bättre effektivitet i enlighet med i motionen berörda synpunkter för beredande av rättvisare förhållande för av skördeskador drabbade;

att för tillgodoseende av utav skördeskador drabbade, som på grund av brister i systemets utformning eller strataindelningen icke erhåller rättvis skadeersättning varje år måtte avsättas visst större belopp att i individuella fall utan ekonomisk behovsprövning tilldelas skadelidande; samt

att den i propositionen avsedda omprövningen av jordbrukets kreditproblem måtte omfatta även lånebehov i samband med skador å skörden under beaktande av vad i motionen därom anföres;

4) I: 733 av herr *Pettersson, Harald*, och herr *Jonasson*, likalydande med II: 885 av herr *Dahlgren m. fl.*, vari hemställt, att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 134 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att förslag om införande av den s. k. falltalsmetoden för kvalitetsbestämning vid inlösen av brödsäd icke måtte framläggas utan att överenskomelse därom träffats med jordbrukets förhandlingsdelegation;

5) II: 888 av herrar *Elmwall* och *Persson* i Heden, i vilken motion hemställt, att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 134 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla dels om prövning och förslag till innevarande års höstriksdag angående sådan utformning av stödet till fläskproduktionen och fodersädsodlingen, att dels överskottsproduktionen av fläsk effektivt motverkas och dels fodersädsodlarna garanteras ett pris på fodersäden, som kan giva en i förhållande till fläskpriset likvärdig arbetsersättning, i enlighet med vad i motionen har anförts; samt dels om skyndsam prövning av utjämningsavgifternas verkningar på mjölkproduktionens lokalisering i syfte att garantera en sådan utformning av utjämningsssystemet, att mjölkproduktionen kring de stora konsumtionsorterna kan bibehållas;

6) II: 889 av herr *Hedlund m. fl.*, vari hemställt, att riksdagen vid behandlingen av propositionen nr 134 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära skyndsam prövning och förslag rörande en sådan utformning av skördeskadeförsäkringen, att en mera tillfredsställande och rättvis skördeskadeersättning kan garanteras.

Belräffande det närmare innehållet i förenämnda motioner får utskottet hänvisa till motionerna II: 212, II: 211, II: 209, I: 295, II: 339, I: 387, II: 556, II: 555, II: 455, II: 554, II: 887, II: 886, I: 732, II: 885, II: 888 och II: 889.

Över motionerna I: 178 och II: 211, I: 459 och II: 556 samt II: 554 har statens jordbruksnämnd efter hörande av konsumentdelegationen och jordbrukets förhandlingsdelegation avgivit utlåtande.

Över motionerna I: 460 och II: 555 samt II: 455 har statens jordbruksnämnd yttrat sig. Över sistnämnda motion har även Svensk spannmålshandel avlämnat yttrande.

Över motionerna I: 177 och II: 212, I: 298 och II: 339 samt I: 387 och II: 458 har utlåtanden avgivits av statens jordbruksnämnd, skördestatistiska nämnden och Hushållningssällskapens förbund.

Remissyttranden över motioner rörande prisregleringsfrågor, m. m.

Vad gäller motionerna I: 178 och II: 211 angående förverkligande av målsättningen i 1959 års jordbruksavtal samt I: 459 och II: 556 angående inkomstklyftan mellan industrien och jordbruket anför *statens jordbruksnämnd* i likhet med motionärerna att en expertgrupp, tillsatt av jordbruksnämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation, under hösten 1962 undersökt det ekonomiska läget för jordbruket. Den kom därvid fram till att inkomstklyftan, som enligt vad som förutsattes vid förhandlingarna våren 1959, år 1962 skulle uppgått till 1 300 kr. i stället kunde beräknas till ca 7 150 kr. På grundval av ytterligare material har samma expertgrupp under januari 1963 avlämnat beräkningar, som tyder på en inkomstklyfta 1962 av ca 7 900 kr.

Jordbruksnämnden har i sin skrivelse till Kungl. Maj:t den 4 december 1962 erinrat om de stora felmarginaler, som kalkyler av ifrågasvarande slag med nödvändighet är behäftade med. Nämnden har vidare anfört att nu liksom vid förhandlingarna våren 1959 kan inkomstklyftan vara större eller mindre än beräknat. Jordbruksnämnden har emellertid av den framlagda undersökningen dragit den slutsatsen att inkomstklyftan, som vid avtalets slutande förutsattes skola minska fram till den 1 september 1965 i stället har avsevärt ökat under den hittills gångna delen av avtalsperioden. Nämnden har vidare berört orsakerna till inkomstklyftans ökning och därvid framhållit att en av de viktigaste grundförutsättningarna i 6-årsavtalet — att inkomstklyftan genom den fortgående rationaliseringen skulle successivt utjämnas — har alltså visat sig icke föreligga. Effekten härav kommer sannolikt att kumuleras under återstoden av avtalsperioden.

Med anledning av resultaten av ovan nämnda undersökningar har, enligt vad som anges i särskild skrivelse, Riksförbundet Landsbygdens folk och Sveriges lantbruksförbund i en framställning den 6 december till Kungl. Maj:t hemställt att få upptaga förhandlingar med syfte att skyndsamt åstadkomma erforderliga åtgärder för att förverkliga den jordbrukspolitiska målsättningen. Då de förhandlingar mellan jordbrukets representanter och regeringen, som därefter upptagits, alltjämt pågår finner sig nämnden sakna anledning att yttra sig över motionernas innehåll.

Jordbrukets konsumentdelegation anser anledning för närvarande saknas att kommentera de föreliggande motionerna, då överläggningar pågår mellan regering och representanter för jordbruksnäringen i de i detta sammanhang aktuella frågorna.

Jordbrukets förhandlingsdelegation delar motionärernas uppfattning att målsättningen om inkomstlikställigheten är det primära i gällande jordbruksavtal och uttalar därvid följande.

I propositionen nr 147 till 1959 års riksdag anförs sålunda också, att »målsättningen för prispolitiken på jordbrukets område under de närmaste åren bör vara att jordbruket under den kommande prissättningsperioden beredes möjlighet att dels följa med i den allmänna inkomstutvecklingen och dels därjämte, genom att tillgodoföras rationaliseringsvinsten inom den egna näringen, successivt utjämna inkomstklyftan». De olika regler, inkomstregeln och treprocentregeln, som konstruerades 1959 för att möjliggöra den av riksdagen beslutade målsättningen, har emellertid ej åstadkommit den inkomstutveckling man syftat till. Detta har på ett entydigt sätt framkommit i de utredningar rörande inkomstklyftans storlek 1962, som utförts av en expertgrupp bestående av representanter från såväl jordbruksnämnden som jordbrukets organisationer. Jordbruksnämnden har också i sin skrivelse till Kungl. Maj:t den 4 december 1962 uttalat, att »inkomstklyftan som vid avtals slutande förutsatts skola minska fram till den 1/9 1965 i stället har avsevärt ökat under den hittills gångna delen av avtalsperioden».

Sedan vid överläggningarna mellan jordbruksnämnden och förhandlingsdelegationen konstaterats, att nämnden saknat fullmakt att föra förhandlingar beträffande åtgärder för att minska den successivt ökande inkomstklyftan, har Riksförbundet Landsbygdens folk och Sveriges lantbruksförbund i framställning den 6 december till Kungl. Maj:t hemställt att »få upptaga förhandlingar med syfte att skyndsamt åstadkomma erforderliga åtgärder för att förverkliga den jordbrukspolitiska målsättningen». Då de förhandlingar mellan företrädare för jordbrukets organisationer och regeringen som därefter upptagits ännu ej är avslutade anser delegationen sig icke böra gå närmare in på de frågor rörande utfyllnaden av inkomstklyftan som behandlas i motionerna.

I anledning av motionen II: 554 rörande jordbrukets inkomstutveckling i Mellansverige och Norrland hänvisar *statens jordbruksnämnd* till att en vid 1962 års riksdag framlagd motion med likartat innehåll överlämnades av riksdagen till 1960 års jordbruksutredning. Jordbruksnämnden kan ej finna, att bärande skäl föreligger att frångå detta riksdagsbeslut genom att bryta ut det komplex av frågor, som har samband med den av motionärerna berörda inkomstutvecklingen. Motionen bör därför enligt nämndens mening icke föranleda någon åtgärd.

Jordbruksnämndens konsumentdelegation anför i sammanhanget följande.

Av det material rörande jordbrukarnas inkomster under de senaste åren, som presenterats av lantbruksstyrelsen, synes otvivelaktigt framgå, att utvecklingen varit ogynnsammast i de av motionärerna angivna områdena. Vilka de faktorer är, som framkallat detta resultat, är emellertid inte klarlagt. Motionärerna har pekat på ett par iakttagbara fakta, t. ex. den relativt ringa animalieproduktionen i de berörda landsdelarna och en därmed sammanhängande minskning av mjölkproduktionen. De bakom dessa utvecklingstendenser liggande orsakerna har dock inte antytts av motionärerna. Konsumentdelegationen skulle finna det naturligt och önskvärt att hithörande frågor gjordes till föremål för ett inträngande studium av i första hand den kommitté, 1960 års jordbruksutredning, som enligt sina direktiv har att ägna uppmärksamhet åt bl. a. här aktuella problem.

Delegationen erinrar om att vid 1962 års riksdag väcktes motioner med i stort sett samma innehåll som den föreliggande. Motionerna blev föremål för en omfattande remiss (JoU 1962: 10 s. 11—19). Riksdagens beslut att överlämna motionerna till nyssnämnda utredning finner delegationen väl

motiverat. Delegationens önskemål att hithörande spörsmål utreds torde därmed redan ha tillgodosetts. Motionen II: 554 synes därför inte kräva någon riksdagens åtgärd.

Jordbrukets förhandlingsorganisation uttalar med anledning av motionerna följande.

Frågan i vad mån särskilda åtgärder till förmån för de mellansvenska och norrländska områdena för förbättring av inkomstläget utöver generellt för hela landet verkande åtgärder torde endast i mindre utsträckning kunna upptas till behandling vid de stundande förhandlingarna mellan representanter för jordbrukets organisationer och statsmakterna. Vad angår begärd utredning om orsakerna till den ogynnsamma inkomstutvecklingen i Mellansverige och i Norrland vill förhandlingsdelegationen erinra om att dessa i viss mån blir belysta genom den jordbruksekonomiska undersökningen. En djupare analys av orsakerna till sagda inkomstefterläpning torde emellertid kräva längre tid för sitt utförande än den motionärerna förutsatt. Det bör också erinras om att den jordbruksekonomiska undersökningen föreligger klar endast t. o. m. år 1961.

Förhandlingsdelegationen önskar framhålla, att speciella åtgärder för förbättring av inkomstläget inom vissa delar av landet förutsätter prisdifferentiering i den ena eller andra formen. Den nuvarande jordbrukspolitikens åsyftar emellertid, bortsett från vissa åtgärder till förmån för norra Sverige, en generell prissättning lika för hela landet. Frågan rörande differentierade priser är av principiell natur och lämpar sig knappast för snabbbehandling. Enligt vad delegationen har sig bekant kommer frågan om prisdifferentieringar att upptas av 1960 års jordbruksutredning, och delegationen förordar därför, att motionen överlämnas till denna för att tagas under övervägande i dess arbete.

I utlåtande över motionen II:455 angående lagring av svensk fodersäd anför *statens jordbruksnämnd* följande.

Motionärerna grundar sin begäran om en utredning på att vissa år en avsevärd export av fodersäd ägt rum medan andra år importbehov förelegat. Man pekar särskilt på förhållanden under regleringsåret 1961/62 då exporten hade en sådan omfattning att import redan under slutet av samma regleringsår behövde komma till stånd. Motionärerna tycks vidare vilja ge uttryck åt den uppfattningen, att även om skördarnas storlek växlar avsevärt från år till år skulle det genomsnittliga skördeutfallet under en femårsperiod visa en ganska stor jämnhet.

Vad beträffar skördevariationerna bifogas till skrivelsen en sammanställning som visar utvecklingen av skördeutfallen för fodersäd, brödsäd och hö från odlad jord under de tre senaste femårsperioderna, d. v. s. från 1948 till 1962. Av sammanställningen framgår att den genomsnittliga fodersädsskörden ökade med över 300 000 ton från 1948—1952 till 1953—1957 och med 425 000 ton från 1953—1957 till 1958—1962. Däremot visar vare sig brödsädsskörden eller höskörden motsvarande utveckling. Motionärernas uppfattning att femårsperioderna som helhet skulle visa ett jämnt skördeutfall överensstämmer sålunda icke med verkliga förhållandet. Sammanställningen visar även de synnerligen stora variationerna i skördeutfall under de båda senaste femårsperioderna, då skillnaden mellan största och minsta fodersädsskörd varit drygt 900 000 ton resp. närmare 1 miljon ton. Av en uppställning rörande skördade arealer som även bifogas ifrågavarande skrivelse framgår att dessa variationer i fråga om fodersädsskördarna icke väsentligen varit beroende av ändringar i arealerna utan nästan helt kan

tillskrivas förändringar i skördeavkastningen. Härav följer, att en uppskattning av kommande fodersädsskörd icke kan grundas på besädda arealer, utan först kan göras sedan man erhållit en säkrare uppfattning om utvecklingen under vegetationsperioden. Så länge är det emellertid inte möjligt att vänta med ett ställningstagande till frågan om eventuell export av överskottskvantiteter av föregående års skörd. Dessa bedömanden måste därför i stället grundas på ett »normalt» skördeutfall.

Av fodersädsskörden behålles normalt större delen av odlarna själva, medan endast en relativt liten del saluföres. Den kvantitet, som behålles för hemmutfodring och utsäde, torde kunna anses vara tämligen konstant medan däremot salukvantiteten direkt påverkas av skördeutfallet, d. v. s. ökar vid stor skörd, men minskar vid liten skörd. Belysande härför kan vara, att den saluförda kvantiteten av 1955 års skörd (som var den minsta sedan 1948) uppgick till knappt 300 000 ton, medan nära 850 000 ton salufördes av 1961 års rekordskörd.

Till övervägande del önskar jordbrukarna leverera sin spannmål i omedelbar anslutning till skörden. Under år med stor skörd uppstår härigenom för de mottagande spannmålshandlarna en mycket stor belastning i fråga om lagringsutrymmen. Dessa är anpassade till normala mottagningsförhållanden, enär en förräntning av det i lagerbyggnader nedlagda kapitalet eljest skulle medföra en kraftig ökning av lagringskostnaderna.

Mottagningssvårigheterna blir speciellt stora då skörden bärgas under besvärliga väderleksförhållanden och den av odlarna levererade spannmålen omedelbart behöver torkas. Sådana väderleksförhållanden medför dessutom ofta kvalitetsskador på brödsädsskörden innebärande att denna delvis endast kan användas för utfodring. Vid bedömande av fodersituationen måste därför även utfallet av brödsädsskördens kvalitet beaktas.

Under de senaste åren har jordbruksnämnden med Kungl. Maj:ts bemyndigande och efter samråd med jordbrukets förhandlingsdelegation genom föreningen Svensk spannmålshandel lämnat bidrag vid export av fodersäd för att stödja fodersädspriserna. Alltför låga fodersädspriser skulle ha kunnat leda till en överproduktion av animalieprodukter — särskilt fläsk — som skulle ha varit svårare att avsätta på exportmarknaden än spannmålen. Stödet åt fodersädsexporten har därför finansierats med medel som egentligen varit avsedda för stöd åt animalieproduktionen och har primärt haft till uppgift att påverka inriktningen av denna produktion.

Vid bedömandet av frågan om fodersädsexportens berättigande måste beaktas, att denna export regelmässigt företagits från överskottsområdena i Mellansverige, medan den import, som förekommit, varit avsedd för underskottsområdet i södra Sverige. Fraktkostnaden till de tyska hamnar dit exporten huvudsakligen skett, är icke väsentligt högre än till hamnar i Skåne, Halland och Blekinge, utan »merkostnaden» kan enligt föreningen Svensk spannmålshandel beräknas vara högst 1 krona per deciton. Frakten till Sydsverige från Hamburg (varifrån fodersädesimporten vanligtvis ägt rum) uppges normalt vara omkring 2 kronor per deciton. Under förutsättning av oförändrade världsmarknadspriser bör kostnaderna för ränta och lagring sålunda icke överstiga 3 kronor per deciton för att en lagring skall kunna anses ekonomiskt fördelaktigare än export från överskottsområdena och import till underskottsområdena. En av handeln på den nu tillämpade successiva prisstegringen grundad beräkning innebär att ränte- och lagringskostnaden skulle utgöra omkring 45 öre per deciton och månad (varav ränteandelen utgör närmare 20 öre). »Exportförlusten» skulle sålunda knappast motsvara mer än kostnaderna för ungefär ett halvt års lagring på s. k. ordinarie utrymmen. Vid lagring på extrautrymmen till-

kommer kostnader för transport, in- och uttagning m. m., som kan bli betydande.

Motionärerna har särskilt uppehållit sig vid förhållandena i fråga om 1961 års osedvanligt stora fodersädsskörd. De har härvid själva framhållit att förseningen av 1962 års skörd »spelat en roll» i fråga om behovet av import i slutet av föregående regleringsår. Jordbruksnämnden vill i anslutning här till påpeka följande. Av den sammanlagda kvantitet av cirka 245 000 ton fodersäd, som exporterades under regleringsåret 1961/62 utgjordes nära 100 000 ton av malkorn, gryn havre och utsädesvara. Den del av exporten, som avsåg egentlig fodersäd — knappt 150 000 ton — kontrakterades huvudsakligen under hösten och vintern. Den sena våren 1962 medförde genom senare betessläppning ett större behov av fodersäd än man haft anledning att räkna med. Efter denna tid försåldes emellertid praktiskt taget enbart korn och havre för specialändamål och vid dessa försäljningar erhöles högre priser än de för fodervara gällande världsmarknadspriserna. Den import av korn och havre, som ägde rum var koncentrerad till tiden juli—september, och synes främst ha skett på grund av skördeförhållandena hösten 1962, som dels innebar en försening på omkring en månad och dels hade till följd att den regnskadade skörden till en början icke oblandad kunde användas för utfodring. Under tremånadersperioden juli/september importerades sålunda nära 50 000 ton havre och korn, medan importkvantiteten under tidigare del av regleringsåret endast var cirka 12 400 ton. Sammanlagt torde importen icke ens kunna anses motsvara det genom skördeförhållandena ökade foderbehovet. Om skördeförhållandena blivit normala, skulle den verkställda exporten därför snarast ha kunnat anses för liten. I sammanhanget bör även hänsyn tagas till att överskottsproduktionen av fläsk under 1962 uppgått till cirka 40 000 ton, vilket kan anses motsvara omkring 225 000 ton fodersäd.

Även innevarande regleringsår har för övrigt en icke oväsentlig kvantitet fodersäd sålts för export oaktat 1962 års skörd blev betydligt mindre än föregående års. Sålunda har cirka 60 000 ton korn och 30 000 ton havre konstaterats. För täckande av det inhemska foderbehovet står mycket stora kvantiteter mältningsskadad brödsäd till förfogande, men det är icke osannolikt att en viss import av fodersäd trots detta kommer till stånd under senare delen av året, eftersom jordbrukarna icke önskar en alltför stor del brödsäd i foderstaterna.

För belysande av exporten och importen av fodersäd under de sex närmast föregående regleringsåren bifogas till skrivelsen en sammanställning vari även upptagits handelns övergångslager av korn, havre och blandsäd vid slutet av varje regleringsår, d. v. s. den 31 augusti.

I syfte att stimulera jordbrukarna att avvakta med sina leveranser och härigenom minska mottagningssvårigheterna i samband med skörden har under de båda senaste åren skapats garantier för ett under säsongen successivt stigande odlarpris. Prisstegringskalan, som väl torde svara mot kostnaderna för ränta och lagring, har emellertid icke haft den återhållande effekt, som åsyftas. Anledningen synes vara dels att en på grund av hög vattenhalt erforderlig nedtorkning som regel icke kunnat ske hos odlarna, dels att dessa genom omedelbar försäljning önskat erhålla likvid för de kvantiteter som icke avsetts för förbrukning på den egna gården. En viss propaganda har förekommit för inrättande av torkningsmöjligheter — bland annat kalluftstorkning — på åtminstone större brukningsenheter. Särskilt viktigt torde emellertid i detta sammanhang vara om möjligheter kunde skapas för beläning av hos jordbrukare lagrad spannmål. I viss utsträckning torde detta kunna ske genom förskottsbetalning från spannmålshandel för kvantiteter avtalade för senare leverans.

Motionärerna har ansett det önskvärt med en undersökning rörande de ekonomiska betingelserna för en ökad lagerhållning av fodersäd. Jordbruksnämnden vill med anledning därav framhålla att föreningen Svensk spannmålshandel redan har företagit ingående utredningar i detta hänseende rörande spannmål över huvud taget. Enligt vad nämnden erfarit kommer föreningen att i sitt eget yttrande över motionen närmare beröra dessa spörsmål. Nämnden vill för övrigt även påpeka att det statsägda Svenska lagerhusaktiebolaget, i samband med genomförandet av ett utbyggnadsprogram i fråga om utrymnen för beredskapslagring, har skaffat sig goda erfarenheter rörande kostnader för uppförande av sådana magasin som här närmast skulle kunna komma i fråga. Någon särskild utredning i frågan synes därför enligt nämndens mening knappast erforderlig.

Svensk spannmålshandel anför sammanfattningsvis följande.

Motionen berör dels ett korttidsproblem — nämligen huruvida tillförseln under skördeåret skulle kunna utjämnas genom lagring hos producenterna inom överskottsområdena, där dessa disponerar över lämpliga lagringslokaler — dels ett långtidsproblem — nämligen frågan om det kan vara lämpligt att utjämna årsöverskott genom att lagra inom landet från en överskottsperiod till en underskottsperiod, i stället för att exportera vid överskott och importera vid underskott, med risk för att exporten vid överskott blir så stor, att mot slutet av året kompletteringsimport måste företagas.

Vad korttidsproblemet beträffar finns redan nu förutsättningar för att jordbrukare lagrar fodersäd hemma, varvid ersättning för ränta och lagring utgår med samma belopp som handeln erhåller för samma tjänster. Föreningen utgår härvid från att jordbruksnämnden även under återstående del av sexårsavtalet godkänner, att stödåtgärder vidtages efter samma riktlinjer som under de senaste två åren.

Föreningen har för avsikt att taga upp förhandlingar med handeln för att få utrett om några särskilda åtgärder skulle behöva vidtagas i fråga om finansieringen av sådan lagring.

Frågan om lämpligheten av den under de senaste åren tillämpade exportpolitiken besvaras tveklöst med ja, under de förutsättningar som förelegat. Emellertid har EEC:s jordbrukspolitik infört nya frågeställningar, och därigenom kan utan tvivel förutsättningarna för vår hittillsvarande marknadspolitik förändras. Föreningen, som med uppmärksamhet följer dessa frågor, har därför funnit det vara angeläget att som en beredskapsåtgärd få möjlighet att, när så efter noggrant övervägande kan befinnas lämpligt, utjämna skördevariationerna genom lagring. Föreningen har beslutat att hos statens jordbruksnämnd göra en framställning i ärendet.

I anledning av motionerna I:460 och II:555 om ökad upplysningsverksamhet rörande jordbrukets ekonomiska förhållanden meddelar *statens jordbruksnämnd* att statlig information i ekonomiska jordbruksfrågor för närvarande huvudsakligen sker genom nämndens försorg och anför därvid följande.

Ett viktigt organ för sådan information är nämndens månatliga tidskrift *Jordbruksekonomiska Meddelanden*. I tidskriften publiceras bl. a. fortlöpande statistik och annan information över produktion, handel och konsumtion, redogörelser för speciella undersökningar rörande jordbruksekonomiska förhållanden (inventeringar, deklarationsundersökningar m. m.) även som uppgifter från jordbruksnämndens löpande verksamhet (däribland angående beslutade införselavgifter och andra avgifter på jordbrukets område). Dagspressen samt den berörda fackpressen erhåller genom förmedling av nämndens pressombudsman särskilda sammandrag av i tidskriften ut-

kommande aktuellt informationsmaterial. Oberoende av tidskriften meddelar jordbruksnämnden (pressombudsmannen) en fortlöpande information om nämndens verksamhet och därmed sammanhängande förhållanden i form av särskilda kommunikéer, vilka distribueras till statens upplysningsbyrå och jordbrukets upplysningsnämnd, till TT och till berörda facktidskrifter samt i flertalet fall även till Sveriges Radio. I dessa kommunikéer, vilka uppgår till något hundratal om året, meddelas bl. a. uppgifter om nämndens beslut angående avgiftsförändringar, importregleringar och andra prisregleringar, rörande grunderna för kvalitetskontroll och över huvud taget om sådana av nämnden meddelade beslut, som är av intresse för en större allmänhet (besluten som sådana publiceras i nämndens tryckta cirkulärserie). Innehållet i kommunikéerna kan vidare utgöras av referat av yttranden eller framställningar från nämnden i frågor av mera allmän betydelse eller referat av resultaten av nämndens överläggningar med jordbrukets förhandlingsorganisationer eller med andra förhandlingsorgan o. s. v. Mycket vanligt är att nämndens chefstjänstemän själva eller genom pressombudsmannen per telefon besvarar av olika tidnings- eller tidskriftredaktioner framställda förfrågningar i aktuella jordbruksekonomiska ärenden. Information i dylika ärenden lämnas även från tid till annan genom offentliga föredrag eller genom uttalanden i radio eller TV av nämndens chef eller andra ansvariga tjänstemän.

Som komplettering till jordbruksnämndens informationsverksamhet torde fr. o. m. detta år även inträda en viss upplysningsverksamhet genom den s. k. konsumentdelegationens försorg. Denna av Kungl. Maj:t nyligen inrättade, till jordbruksnämnden knutna delegation har enligt sin instruktion (SFS 1962: 633) till uppgift bl. a. att »inom förbrukarsidan verka för vidgad förståelse för och insikt i jordbrukets problem och ställning». Härunder faller uppenbarligen även en informationsverksamhet rörande de ekonomiska förhållandena inom jordbruket.

Jordbruksnämndens samtliga ansvariga befattningshavare förses genom pressombudsmannens försorg dagligen med ett stort antal urklipp ur dagspressen och fackpressen av sådana artiklar, som på något sätt berör nämndens verksamhet eller eljest jordbrukets ekonomiska förhållanden. En granskning av dylika artiklar kan i vissa fall leda till att beriktiganden från jordbruksnämndens sida tillställs pressen skriftligt eller — oftast — per telefon. (Skriftligt tillrättalades under år 1962 oriktiga pressuppgifter angående restitutionen av skatt för traktorbensin och om vissa försök i samband med den ekonomiska beredskapen.) I flertalet fall föranleder emellertid artiklarna icke något ingripande från nämndens sida. Innehållet ger med hänsyn till det rent sakliga underlaget — vilket, såsom ovan har berörts, i många fall kan ha inhämtats genom förfrågan hos nämnden — ofta icke någon anledning till erinran, eller också bedöms en uppmärksammas felaktighet icke vara av sådan art och betydelse att ett sakligt tillrättaläggande skulle vara tillräckligt motiverat. Vad åter beträffar den av motionärerna speciellt utpekade »hätskheten» eller den polemiska inriktning, som understundom kan förekomma i vissa inlägg i pressdebatten, har ett bemötande av dylika tendenser icke ansetts vara en uppgift för statlig informationsverksamhet.

Jordbruksnämnden är överens med motionärerna om angelägenheten av en saklig och objektiv upplysning i de aktuella frågorna rörande jordbrukets ekonomiska förhållanden. Jordbruksnämnden är givetvis även medveten om att skäl i och för sig kan föreligga för att den upplysningsverksamhet, som nu bedrivs på området, utvidgas till att avse ett mera fullständigt be-

mötande av i pressen förekommande oriktiga eller bristfälliga uppgifter. Det kan dock enligt nämndens mening starkt ifrågasättas om det resultat som därmed skulle vara att uppnå, skulle motivera den betydande merbelastning av jordbruksnämnden och de merkostnader för det allmänna, som utvidgningen sannolikt skulle komma att medföra. Ett bemötande av en sådan polemik, som avses i motionerna, finner jordbruksnämnden, såsom redan har anförts, över huvud taget icke vara en uppgift för ett statligt informationsorgan.

Remissyttranden över motioner rörande det permanenta skördeskadeskyddet

I anledning av motionerna I:177 och II:212, I:298 och II:339 samt I:387 och II:458 anför *statens jordbruksnämnd* följande.

Yrkanden om ändring av de av 1961 års riksdag antagna grunderna för *finansieringen av det nuvarande skördeskadeskyddet* har framställts i motionerna I:298, II:339, I:387 och II:458 (yrkanden om höjning av det årliga statsbidraget till skördeskadefonden och om översyn av fördelningen av skördeskadeavgifterna mellan »olika grödor»). Dessa yrkanden har föranlett olika uttalanden av dem som deltagit vid nämndens behandling av ärendet. *Generaldirektören och herr Brangmo* har ansett, att anledning för närvarande saknas för nämnden att ta ställning till yrkandena, eftersom krav på ändringar av här förevarande slag hittills inte har väckts hos nämnden i den ordning som synes ha förutsatts vid antagandet av det nuvarande systemet för skördeskadeskyddet, d. v. s. »i samma ordning som gäller för överläggningar i frågor rörande jordbruksregleringen» (prop. 1961:94, s. 41). De har i sammanhanget även velat peka på, att det i motionerna I:298 och II:339 åberopade förhållandet, att statsbidrag till bekämpande av arbetslöshet utgår med högre belopp än en tredjedel av inbetalade avgifter, förelåg redan när beslut meddelades om genomförande av systemet för skördeskadeskyddet. *Herrar Lindskog och Odhner* har förenat sig om följande uttalande: »De förhållanden, på vilka avvägningen av det statliga bidraget gentemot jordbrukarnas insatser grundades, när skördeskadeskyddet beslutades, har icke väsentligt förändrats. Vi anser därför inte att en omprövning härav nu är motiverad. Skördeskadeförsäkringen bör enligt vår mening behålla sin karaktär av försäkring, vilket inte skulle bli fallet, ifall en väsentlig förskjutning i förhållandena mellan det statliga bidraget och försäkringstagarnas avgifter skulle komma till stånd.» *Herrar Håkansson och Grabö* har gemensamt anført följande: »Enligt vår uppfattning synes det icke möjligt att draga en normerande parallell med arbetslöshetsförsäkringen i vad gäller fördelningen av kostnaderna mellan försäkringstagarna och det allmänna, eftersom skördeskadeförsäkringen ur försäkringstagarens synpunkt icke är lika exakt till sina verkningar som arbetslöshetsförsäkringen. Risken för att en premiebetalande lantbrukare, som drabbats av kvalificerad skada, likväl icke erhåller ersättning är, som erfarenheterna redan visat, dessvärre så betydande, att det redan av detta skäl bör vara motiverat att han betalar en

förhållandevis lägre del av kostnaderna för denna försäkring och staten en däremot svarande större andel än vad fallet är i arbetslöshetsförsäkringen. Härtill kommer, att varje kostnadsbesparande åtgärd för jordbruket är angelägen, både med hänsyn till jordbrukets mycket dåliga relativa inkomstläge inom landet och nödvändigheten av att på allt sätt öka konkurrenskraften gentemot utlandet. Även detta skäl talar enligt vår uppfattning för att en omprövning av fördelningen mellan det statliga bidraget och försäkringstagarnas premier nu kommer till stånd.»

En ytterligare omprövning av bestämmelserna för *individuellt prövade skördeskadebidrag* — varom förslag har framställts i motionerna I: 298 och II: 339 samt I: 387 och II: 458 — är enligt jordbruksnämndens mening icke påkallad, innan erfarenhet vunnits om det nya system för utbetalande av behovsprövade skördeskadebidrag, som antagits vid senaste höstriksdag att tillämpas från och med skördeåret 1962 (prop. 1962: 190; JoU 36; Rskr 412).

Beträffande de i motionerna I: 298, II: 339 samt II: 177 och II: 212 berörda frågorna om någon form för *skattemässig resultatutjämning* som komplement till skördeskadeskyddet anser sig nämnden böra vidhålla, vad nämnden anfört härom i sitt yttrande den 4 oktober 1960 över den departementspromemoria, som legat till grund för 1961 års riksdagsbeslut om skördeskadeskyddet. Nämnden anser alltjämt, att en resultatutjämningsmöjlighet genom jordbrukskonton, analogt med skogskontosystemet, vid sidan om ett på annat sätt ordnat skördeskadeskydd skulle kunna bidra till en ökad ekonomisk stabilitet inom jordbruket.

I samtliga motioner har vidare efterlysts ett system för *skördeskadelån* som komplement till det nuvarande skadeskyddet. Nämnden vill även i denna del återopa vad nämnden anfört i sitt yttrande över nyssnämnda promemoria:

»Skördeskadelån kan icke, särskilt icke på längre sikt, utgöra någon lösning för de drabbade jordbrukarna. Särskilt olyckligt förefaller det nämnden att vara om, såsom i viss utsträckning torde ha varit fallet, de låntagande jordbrukarna erhåller den uppfattningen att någon ovillkorlig återbetalningsskyldighet icke skulle föreligga beträffande dessa lån. Emellertid uppkommer otvivelaktigt i samband med större eller mindre skördeskador för ett stort antal jordbrukare ett tillfälligt kreditbehov, som icke kan täckas vid vanlig bankmässig säkerhetsbedömning men som utan åsidosättande av sunda principer skulle kunna täckas genom någon form av statliga lån. Detta nödvändiga kreditbehov bortfaller ingalunda genom ett skördeskadeskydd, ehuru behovet givetvis reduceras i samma mån som skyddet medför skadeersättning. Om, såsom i promemorian föreslagits, skördeskadeskyddet inriktas endast på att utgöra ett katastrofskydd, kvarstår en desto större del av det kreditbehov, som hittills i stor utsträckning tillgodosetts genom skördeskadelån.

I enlighet med här anförda synpunkter bör enligt jordbruksnämndens mening ett katastrofskydd kompletteras med ett system för skördeskadelån som är så avvägt att det å ena sidan innebär en komplettering av de vanliga bankmässiga kreditmöjligheterna för avhjälpande av ett tillfälligt kreditbehov men å andra sidan icke medför en osund skuldsättning för jordbrukarna.

Utgivande av nya stödlån i hittills tillämpade former kan såsom nämnden redan antytt, icke betraktas som en önskvärd åtgärd. Däremot torde man böra pröva möjligheten att införa en särskild form av statlig kreditgaranti. Denna skulle kunna utnyttjas av de jordbrukare, som till följd av skördeskador råkat i ekonomiska svårigheter, vilka av en eller annan

anledning icke avhjälpas genom införandet av katastrofskyddet. Nämnden tänker härvid bl. a. på fall — liknande dem som i så stor utsträckning inträffade under 1950-talet — då väderleksbetingelserna under en följd av år medför en försämring av skördeutfallet för de enskilda jordbrukarna utan att skadorna fördenskull är av sådan storleksordning, att katastrofskyddet träder i funktion. Vid sådana fall av ackumulerade skador, som var för sig icke är av katastrofal natur, men som steg för steg försämrar jordbrukets ekonomiska motståndskraft, torde statliga garantilån kunna få en viktig funktion. Det ligger vidare i sakens natur att katastrofskyddet till följd av oundvikliga svagheter i det statistiska underlaget (den objektiva skördeuppskattningen; — — —) icke under alla omständigheter kan komma att verka effektivt, sett ur den enskilde jordbrukarens synpunkt. Även i dylika fall skulle statlig kreditgaranti (i undantagsfall kombinerad med statliga bidrag) kunna utgöra ett gott komplement till katastrofskyddet.

Frågan om hur vid ramen för en statlig kreditgivning bör vara blir givetvis bland annat beroende av storleken av den genomsnittliga självrisk, som skall gälla i systemet för det permanenta skördeskadeskyddet. Vid den relativt höga självrisk, som föreslagits i promemorian torde kreditramen få göras tämligen vid. Någon precisering av vad som här kan vara erforderligt är självfallet omöjlig att göra på förhand. Det är därför endast en exemplifiering, när nämnden utgår från ett belopp av en storleksordning av 50 milj. kronor som övre gräns. Då den statliga kreditgivningen ses som ett permanent led i skördeskadeskyddet är det tänkbart att summan av utestående icke amorterade garantilån förr eller senare (vid fall av från år till år upprepade skador) tenderar att överskrida kreditramen. Det är därför tydligt att om en övre gräns för kreditgivningen sättes, så kan denna icke få betraktas som gällande en gång för alla. Möjlighet till omprövning av statens kreditgivning bör med andra ord föreligga, därest denna form av stöd skulle förverkligas.»

De erfarenheter som hittills har vunnits av skördeskadeskyddet har inte givit nämnden anledning att frånga vad som sålunda anfördes i frågan.

I övrigt får nämnden till besvarande av remisserna åberopa det utlåtande, som skördestatistiska nämnden i skrivelse den 23 februari 1963 avgivit över motionerna. Jordbruksnämnden vill för sin del särskilt understryka angelägenheten av en fortsatt förbättring av områdesindelningen och vikten av att frågan om inlemmandet i skördeskadeskyddet av mera allmänt förekommande specialgrödor sådana som matärter snarast får sin lösning. Dessa frågor är f. ö. föremål för behandling av skördestatistiska nämnden på grund av en underhandsframställning av jordbrukets förhandlingsdelegation, och jordbruksnämnden har i skrivelse till denna nämnd den 2 oktober 1962 anhållit om att få del av nämndens ståndpunkt.

Skördestatistiska nämnden uttalar i sammanhanget följande.

Det första halvåret av nämndens verksamhet ägnades åt att precisera beräkningsreglerna för 1961 års skörd. I fråga om tidpunkten för ersättningsberäkningarna samt i fråga om utformningen av undersökningarna av spill- och bärgningsförluster framlade nämnden förslag i skrivelse till Kungl. Maj:t den 28 november 1961. Efter lösningen av frågorna för 1961 års skörd har nämnden inom ramen för tillgängliga ekonomiska och personella resurser utrett frågor rörande skyddets utvidgning och förbättring under de närmaste åren. Den 1 november 1962 framlade nämnden förslag

för 1962 års skörd. Dessa gick ut på en förbättring av beräkningen av de normala skördevariationerna, ökad regional differentiering av skördebestämningarna för oljevaxter, utvidgat regionalt beaktande av brödsädens kvalitet samt schematiskt beaktande av torkningskostnaderna för brödsäd.

För närvarande är bl. a. följande frågor aktuella för utredning.

- a) Förbättring och utveckling av normskördeberäkningarna
- b) Fortsatt översyn av beräkningarna av de normala skördevariationerna
- c) Utformning av definitiva regler för regionalt hänsynstagande till kvaliteten på brödspannmål
- d) Utformning av metoder att mäta foderväxternas kvalitativa egenskaper som foder samt regler för deras värdering
- e) Förbättring av kvalitetsbestämningen för potatis
- f) Fortsatt prövning av möjligheterna att beakta torkningskostnaderna för fodersäd vid skadebestämningen samt utformning av definitiva regler för beaktande av torkningskostnaderna för brödsäd
- g) Utredning rörande marknadsmässiga prisskillnader mellan skilda områden

h) Utredning rörande behov och möjligheter att helt eller delvis inordna de s. k. specialgrödorna i skyddet. Till specialgrödorna räknas bl. a.:
frilandsodlingar av grönsaker

» » blommor

odlingar under glas

plantskolealster

vallfröodlingar

andra fröodlingar

mat- och konservärter

bär- och fruktodlingar

i) Ytterligare prövning av möjligheterna att utöka provyteundersökningarna i samband med befarade eller inträffade skördeskador

j) Prövning av ny metod för bestämning av spillet för spannmål

k) Utredning av konsekvenserna för skyddets administration av en omfäggning av anmälningsförfarandet till en allmän anmälan under försommaren.

För flertalet av dessa frågor pågår visst utredningsarbete. Nämnden vill emellertid framhålla, att de ekonomiska och personella resurser som står till nämndens förfogande inte är tillräckliga för en samtidig och snabb utredning av alla aktuella problem. Svårigheter har förelegat att tillgodose behovet av kvalificerad arbetskraft.

Områdesindelningen för skördeskadeskyddet byggde ursprungligen på en av jordbrukets utredningsinstitut genomförd indelning av landet i ca 300 områden. Då nämnda indelning inte var direkt anpassad för skördeskadeskyddets syften, har statistiska centralbyrån och nämnden utfört en översyn av indelningen. Arbetet som påbörjades vintern 1959/60 avslutades under vintern 1961/62. År 1961, då skördeskadorna för första gången reglerades enligt det nya systemet, tillämpades den nya områdesindelningen i 8 län, nämligen Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Östergötlands, Kalmar, Kristianstads, Örebro och Västmanlands. Andra året skördeskadeskyddet var i kraft tillämpades den nya indelningen för hela landet. Översynen av områdesindelningen har utförts i samråd med hushållningssällskapen och lokala representanter för Riksförbundet Landsbygdens folk.

Målsättningen har varit att bilda så enhetliga områden som möjligt med avseende på det årliga skördeutfallet. Härvid har hänsyn tagits till klimat, jordart, topografiska förhållanden, odlingsinriktning m. m. Vid utformningen av områdena har man — bl. a. därför att den äldre skördestatistiken avser

församlingar — varit hänvisad att i huvudsak följa församlingsgränserna. För att undvika att exempelvis utpräglade slättbygder sammanfördes med utpräglade skogsbygder har dock i ett flertal fall församlingsgränserna frångåtts. Med hänsyn till statsmakternas beslut har man utgått från att någon avsevärd utökning av antalet områden ej fick ifrågakomma vid översynen. Totala antalet områden i landet har ökat från ursprungliga 388 till 397.

Nämnden avser att även framdeles uppmärksamma områdesindelningen och då anledning härtill föreligger föreslå ändringar i densamma.

I det följande behandlas vissa särskilda frågor i resp. motioner. Nämnden har härvid i princip ansett sig sakna anledning att yttra sig om frågor som inte direkt berör skyddets statistiska och tekniska utformning.

Vad avser den i *motionerna I: 298 och II: 339* föreslagna sänkningen av självrisken till 10 procent av normskördevärdet vill nämnden meddela, att en sänkning av denna storleksordning kan beräknas medföra ungefär en fördubbling av det årliga medelsbehovet för skyddet. Det är vidare tveksamt, om en så kraftig sänkning är tillräddig med hänsyn till den statistiska säkerheten i ersättningsberäkningarna. Den skulle troligen leda till att man i ett antal fall skulle komma att utbetala ersättning, där vid säkrare skördeuppskattning ingen ersättning skulle utgått.

I *motionerna I: 387 och II: 458* föreslås bl. a. högst 10 miljoner kronor skall ställas till förfogande till individuella bidrag utan behovsprövning »åt jordbrukare som drabbats av skördeskador men på grund av strataindelningens ojämnhet icke kunna på ordinarie sätt erhålla skördeskadebidrag». Ehuru denna fråga inte kan anses vara av statistisk eller teknisk natur vill nämnden likväl framhålla, att syftet med det nya systemet för skördeskadeskydd skulle äventyras, om ett så stort belopp årligen fördelades på mer eller mindre subjektiva grunder. Enligt nämndens mening bör i stället ökade resurser insättas på att snabbast möjligt avhjälpa de brister som till en början föreligger i det nya systemet.

Vad angår *motionerna I: 177 och II: 212* skulle ur flera synpunkter en allmän arealinventering i början på sommaren vara att föredraga framför det nuvarande systemet med anmälan i september—oktober. Jordbrukets förhandlingsdelegation har också ifrågasatt, huruvida inte en omläggning i denna riktning borde ske. Då nämnden emellertid efter framställning från förhandlingsdelegationen och statens jordbruksnämnd åtagit sig att utreda de administrativa följderna av en omläggning av anmälningsförfarandet, synes ev. beslut i denna fråga böra anstå till den påbörjade utredningen är avslutad. Nämnden vill framhålla, att en omläggning medför betydande konsekvenser inte bara för lantbruksnämndernas granskningsarbete och den centrala administrationen av skyddet utan även för jordbruksstatistiken.

Frågan om de s. k. specialgrödornas inordnande i skördeskadeskyddet utreds f. n. av nämnden. Det har visat sig, att betydande svårigheter föreligger att få fram statistiskt material, som kan bilda underlag för skördeskadeberäkningar för dessa grödor. Nämnden avser att till Kungl. Maj:t framlägga förslag angående matärternas och andra specialgrödors inordnande i skördeskadeskyddet, så snart tillräckligt underlag härför föreligger.

År 1962 företogs provundersökningar med en ny metod för spillbestämning på spannmål. Metoden innebär att spillet — i likhet med vad som nu sker för potatis — bestäms genom provyteundersökningar. Resultatet av 1962 års provundersökningar är uppmuntrande. Flera frågor återstår dock att utreda, innan en ev. övergång till metoden kan genomföras. Prov-

ytemetoden för bestämning av spillet är mera flexibel än den nuvarande och resultaten kan framkomma betydligt snabbare. Det är dock inte enbart spillundersökningarna som fördröjer ersättningsberäkningarna i skördeskadeskyddet. Sålunda har hittills skördestatistik för sockerbeter och oljevaxter kunnat erhållas först i februari månad. Insamling av material för bestämning av kvalitet och torkningskostnader sker f. n. under januari månad.

Nämnden är klart medveten om önskvärdheten av en tidigare reglering av skördeskadorna. Enligt nämndens mening finns vissa möjligheter att genom omläggning av teknik, rationaliseringar m. m. så småningom få fram beräkningsunderlaget något tidigare än vad nu sker. Utredning och prövning av olika åtgärder i syfte att möjliggöra en tidigareläggning av skördeskaderegleringen pågår. F. n. kan beräkningarna inte ske tidigare än nu är fallet, utan att säkerheten i resultaten blir lidande härav.

Fr. o. m. 1962 års skörd beaktas torkningskostnaderna för brödsäd enligt ett provisoriskt system. Utredning pågår om möjligheterna att ta hänsyn till torkningskostnaderna även för fodersäd. Med anledning av att cirka 75 procent av fodersäden förbrukas av producenterna själva, är det förenat med särskilda svårigheter att fastställa torkningskostnadernas storlek för fodersäden. Så snart dessa problem har kunnat lösas på ett tillfredsställande sätt, ämnar nämnden framlägga förslag till Kungl. Maj:t.

Nämnden är medveten om att bärgningskostnaderna varierar från år till år. Det torde vara förenat med stora svårigheter och kostnader att fastställa de klimatbetingade kostnadsvariationernas storlek. Någon utredning om möjligheterna att beakta variationer i bärgningskostnaderna har ej planerats av nämnden.

Hushållningssällskapens förbunds styrelse framhåller i sitt remissvar följande.

Åtskilliga av de förslag till ändringar och förenklingar i skördeskadeskyddet, som framförts i motionerna, har redan varit föremål för prövning och överväganden inom skördestatistiska nämnden eller har denna sin uppmärksamhet på desamma. Detta gäller exempelvis indelningen i skördeuppskattningsområden, »spillet» inverkan och betydelse samt de ytterligare grödor, som bör ingå eller medtagas i skyddet. Det är förbundsstyrelsens uppfattning att så snart erforderliga resultat framkommer från de i anslutning härtill igångsatta undersökningarna kommer man att från nämndens sida successivt föreslå förändringar i de bestämmelser, som nu gäller. Förbundsstyrelsen vill dock understryka angelägenheten av att skyddet får en sådan uppläggning att den tid, som ligger mellan skörd och skördeskadeersättningsarnas utbetalande kan begränsas. Nu rådande förhållanden i detta avseende kan således ej anses tillfredsställande.

I ett av motionsparen har yrkats på att jordbrukarnas självrisk skulle sänkas från nu gällande 15,5 procent i genomsnitt till 10 procent. I ett annat har förordats en omprövning av självriskens storlek. Förbundsstyrelsen vill för sin del icke bestrida att skäl kan anföras för en sådan sänkning av självriskens men anser, att ytterligare erfarenhet rörande utfallet och verkningarna av skyddet måste föreligga, innan man vidtager ändringar i fråga om den härför gällande procenten. I detta sammanhang vill emellertid förbundsstyrelsen framhålla önskvärdheten av att de medel, som är avsedda för individuellt prövade skördeskadebidrag, ej tilltages för knappt under tiden fram till dess man fått någorlunda säkra belägg för skyddets utfall och hunnit genomföra de eventuella ändringar i bestämmelserna, som dessa kan föranleda.

I ett avseende anser förbundsstyrelsen att en omläggning redan nu bör övervägas och om möjligt vidtagas. Det gäller bestämmelsen för ansökan om skördeskadeersättning. Med hänsyn till svårigheterna för den enskilde jordbrukaren att avgöra om den skördeskada, som drabbat honom, berättigar till ersättning eller ej, bör nuvarande system med ingivande av ansökningar ersättas med en anmälan från samtliga jordbrukare rörande deras arealer av olika grödor. Detta anmälningsförfarande, som samtidigt skulle utgöra grunden för en allmän arealinventering, bör vidare ske väsentligt tidigare än vad som nu gäller för ansökningarnas ingivande eller lämpligen vid halvårsskiftet. Med hänsyn till skyddets allmänna konstruktion är det mycket, som talar för att de jordbrukare, som blir berättigade till ersättning, får denna utan att behöva ansöka härom i särskild ordning. Detta skulle kunna uppnås på angivet sätt på samma gång som även andra olägenheter elimineras.

I samtliga motioner har föreslagits, att skördeskadeskyddet bör kompletteras med möjligheter för jordbrukaren att under dåliga skördeår kunna erhålla lån på villkor, som är gynnsammare än de eljest gällande. Detta överensstämmer med de synpunkter förbundsstyrelsen tidigare framfört i utlåtande den 13 september 1960 över den inom jordbruksdepartementet utarbetade promemoria, som låg till grund för beslutet om skyddets införande. De erfarenheter, som under tiden därefter vunnits, har icke ändrat förbundsstyrelsens uppfattning i dessa frågor.

Slutligen vill förbundsstyrelsen — i likhet med motionärerna — framhålla, att det för jordbrukets del vore av värde, om det vid sidan av rätten till förlustutjämnning även fanns möjligheter till en skattemässig resultatutjämnning genom jordbrukskonton liknande de konton, som finns för skogsbrukets del.

Framställningen i statsverkspropositionen

Kostnader i samband med permanent skördeskadeskydd (p. 33 i IX ht)

Statens jordbruksnämnd och statistiska centralbyrån har hemställt, att anslaget ökas med 689 000 kr.

Departementschefen har anfört följande.

»För att bestrida statens andel av det belopp, som budgetåret 1963/64 skall tillföras skördeskadefonden, bör anvisas oförändrat 10 000 000 kr. En förut-sättning härför bör vara att jordbrukarna av egna medel alltjämt skjuter till minst 20 000 000 kr.

Till kostnaderna för den objektiva skördeuppskattningen och för skördeskadeskyddets administration beräknades i 1962 års statsverksproposition 3 200 000 kr. För att täcka merkostnader för kvalitetsundersökningar och ersättningsberäkningar på grund av det stora antalet skördeskadeanmälningar hösten 1962 har därutöver å tilläggsstat I anvisats 320 000 kr. Även under budgetåret 1963/64 torde av samma anledning uppkomma vissa merkostnader. Enligt min mening är det dock tillfyllest att härför beräknas 190 000 kr. På grund av inträffade automatiska kostnadsökningar bör anslaget därutöver höjas med 250 000 kr. Kungl. Maj:t bör vidare liksom innevarande budgetår kunna bestämma, att medel för erforderliga undersökningar m. m. får tas ur det belopp under förslagsanslaget Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område, vilket är avsett för diverse utgifter.»

Proposition nr 134 angående vissa åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område, m. m.

I propositionen har å s. 3—5 redogjorts för Överenskommelse den 27 mars 1963 rörande vissa åtgärder på jordbrukets område. Å s. 5—7 har lämnats redogörelse för av jordbruksnämnden avgivna förslag såvitt rör anslaget till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. Å s. 7—8 återges jordbruksnämndens skrivelse den 9 oktober 1962 angående prisutjämnningen för kärnbindemedel och å s. 8—11 lämnas redogörelse över jordbruksnämndens förslag rörande fortsatt stöd åt spånadslinodlingen. Vidare lämnas å s. 11—21 en redogörelse för jordbruksnämndens framställning den 5 februari 1963 i vissa frågor rörande jordbruksregleringen m. m. och å s. 22 återges innehållet i jordbruksnämndens skrivelse den 20 mars 1963 angående stödet åt fodersädsmarknaden.

Utskottet tillåter sig hänvisa till propositionens förenämnda redogörelser jämte däröver avgivna yttranden.

Efter förenämnda redogörelser har *departementschefen* i propositionen nr 134 anfört följande.

»Inledningsvis har jag lämnat en redogörelse för den överenskommelse den 27 mars 1963, som — med förbehåll för riksdagens godkännande i tillämpliga delar — ingåtts mellan regeringen och representanter för Riksförbundet Landsbygdens folk och Sveriges lantbruksförbund. Vid de överläggningar som föregått överenskommelsen har rätt enighet om att det av riksdagen år 1959 fattade beslutet rörande jordbruksprisregleringen under sexårsperioden 1959/60—1964/65 skall stå fast såsom ett betydelsefullt medel för att fullfölja tidigare av statsmakterna fastlagda riktlinjer för jordbrukspolitiken på längre sikt. Emellertid har 1959 års avtal inte helt kunnat infria de förväntningar man ställt på detsamma, något som även framgått av redogörelser som statens jordbruksnämnd lämnat i december 1962 och januari 1963. Förhållandet har också åberopats av de båda jordbruksorganisationerna, vilka hos regeringen i december 1962 hemställt om förhandlingar rörande åtgärder för att förverkliga den jordbrukspolitiska målsättningen.

I den nu träffade överenskommelsen har sålunda konstaterats, att vissa vid sexårsavtalets ingående uppställda förutsättningar, bland annat om då gällande inkomstförhållanden och beräkningar av den kommande löneutvecklingen, under den förflutna delen av avtalsperioden inte helt uppfyllts. Vidare har vissa brister i det till regleringen knutna indexsystemet kunnat konstateras. Detta motiverar att vissa kompensationsåtgärder vidtas. De förändrade förutsättningarna för jordbruksexporten torde också, i enlighet med

1959 års riksdagsbeslut, föranleda att jordbruket bör tillföras vissa medel. Utvecklingen har också visat att det är nödvändigt att ytterligare aktivera den rationaliseringsverksamhet, som pågår inom näringen.

Innan jag närmare kommenterar överenskommelsens huvudpunkter vill jag framhålla, att jag anser det synnerligen värdefullt att en uppgörelse kunnat nås. Härigenom har skapats förutsättningar för att den återstående tiden av den nuvarande avtalsperioden ostört skall kunna ägnas åt att finna en samlande lösning av jordbrukets framtidsproblem.

Överenskommelsens inledande punkter berör tillämpningen av en av de spärregler som ingår i sexårsavtalet, den s. k. *treprocentregeln*. Avsikten med denna regel, vars närmare utformning framgår av propositionen 1959; 147, är att jordbruket skall erhålla ett visst skydd om priserna på världsmarknaden visar en påtagligt sjunkande tendens eller kostnaderna för produktionen väsentligt höjs. Genom treprocentregeln skall även konsumenterna erhålla ett liknande skydd om världsmarknadspriserna stiger väsentligt eller kostnaderna i jordbruket påtagligt sänks.

De avtalsmässiga villkoren för en regelutlösning i mars 1963 har uppfyllts. Världsmarknadsprisindex har sålunda för tremånadersperioden december 1962—februari 1963 överstigit kostnadsindex med i genomsnitt 8,3 enheter. Den erforderliga beräkningsmässiga sänkningen av producentprisindex uppgår därför till 4,15 procent, motsvarande en total inkomstsänkning för jordbruket med inte fullt 224 miljoner kr. räknat per år. För att uppnå detta resultat krävs att importavgifterna sänks med genomsnittligt cirka 12 procent.

Till följd av vissa inadvartenser i världsmarknadsprisindex har jordbruket vid tidigare regelutlösningar tillförts för små beräkningsmässiga belopp. Enligt av statens jordbruksnämnd, i samråd med jordbrukets förhandlingsdelegation, gjorda beräkningar uppgår den för närvarande kvarstående retroaktiva kompensationen i anledning av vad som sålunda förekommit till 35 miljoner kr. Jordbruksnämnden har nyligen beslutat, att detta belopp skall tillföras jordbruket genom att treprocentregelns utlösning uppskjuts till den 15 maj 1963.

För att möjliggöra en höjning av det svenska jordbrukets inkomstnivå har i den med jordbruksorganisationerna träffade uppgörelsen överenskommit att regelutlösningen den 15 maj 1963 skall begränsas till hälften av vad den borde vara enligt gällande system. Härigenom kommer jordbruket att tillföras cirka 112 miljoner kr. per tolv månadersperiod intill den 1 september 1965. För att trygga denna effekt krävs en viss höjning av de nuvarande prisgränserna. Denna ändring bör göras enligt sexårsavtalets regler.

Då den nu aktuella regelutlösningen till stor del framkallats av prisstegringar på smör och socker har i överenskommelsen, i enlighet med gällande regler, förutsatts att av sänkningen av införselavgifterna ett större belopp skall läggas på dessa varor än vad som motsvarar en lika fördelning på samtliga jordbruksprodukter.

Beträffande smör har förutsatts en sänkning av införselavgiften med 48

öre per kilogram, vilket innebär att avgiften sänks med 29 öre utöver vad som skulle följa, därest treprocentregeln skulle utlösas i sin helhet. Denna extra sänkning om 29 öre skall kombineras med en nedjustering av nu gällande prisgräns till 523 öre per kilogram. De sålunda överenskomna åtgärderna beträffande smör innebär inte en motsvarande sänkning av smörpriset, eftersom detta redan nu ligger lägre än vad sexårsavtalets regler i och för sig möjliggör. Nedjusteringen av införselavgifterna och prisgränserna för smör innebär sålunda en anpassning till rådande markadsförhållanden. På grund av normala säsongmässiga prissvängningar torde senare i vår genomföras en prissänkning för konsumenterna. Även om således den avtalade avgiftssänkningen inte omedelbart kommer konsumenterna till del, innebär å andra sidan sänkningen av den nedre prisgränsen på smör att, vid ett eventuellt prisfall på världsmarknaden, ökat utrymme ges för en prissänkning på smör utan att man kommer i konflikt med sexårsavtalets spärregler.

För socker har i överenskommelsen förutsatts en sänkning av införselavgiften med 2,74 öre per kilogram, vilket motsvarar full utlösning av treprocentregeln. På grund av den för närvarande exceptionellt höga prisnoteringen på världsmarknaden, till följd varav sockerpriset i Sverige legat vid den övre prisgränsen, kan avgiftsjusteringen inte få någon omedelbar verkan för konsumenterna.

Beträffande smör och socker motsvarar sänkningen av importavgifterna ett beräkningsmässigt belopp per år av cirka 40 respektive 6,5 miljoner kr. Det därefter återstående beloppet, cirka 65,5 miljoner kr., har förutsatts medföra en sänkning av införselavgifterna på övriga produkter i enlighet med sexårsavtalets huvudregel, d. v. s. en för dessa varor lika stor procentuell förändring av avgifterna.

För att de i överenskommelsen sålunda förordade åtgärderna skall kunna genomföras erfordras riksdagens godkännande och ett bemyndigande för Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts medgivande, statens jordbruksnämnd att vidta erforderliga regleringsåtgärder.

Vad gäller användningen av införselavgiftsmedel för egentlig, fortlöpande prisregleringsverksamhet på jordbrukets område har riksdagen årligen efter förslag av Kungl. Maj:t fastställt den *totalram*, inom vilken nämnda medel skall få disponeras för angivna ändamål. För regleringsåret 1962/63 har 1962 års riksdag fastställt totalramen till 110 miljoner kr.

Enligt den nu träffade överenskommelsen har totalramen för införselavgiftsmedel till den egentliga, fortlöpande prisregleringsverksamheten förutsatts öka med 40 miljoner kr. till 150 miljoner kr. innevarande regleringsår. För vart och ett av de närmaste två regleringsåren, d. v. s. 1963/64 och 1964/65, förutses en totalram om 160 miljoner kr. årligen. En förutsättning härför är givetvis att införselavgiftsmedel finns tillgängliga. Det ytterligare medelstillskott till jordbrukets olika regleringskassor, som dessa vidgade ramar medför, är avsett att bereda möjligheter till ytterligare prisstödjande åtgärder. Därjämte är medlen avsedda att täcka kostnader för rabatter, lagring och kvalitetsfrämjande åtgärder.

Beloppet för regleringsåret 1962/63 skall dessutom enligt överenskommelsen användas för att täcka de förluster som uppkommit till följd av ändrade marknadsförhållanden. För vart och ett av de följande två regleringsåren skall eventuella sådana förlustbelopp fastställas så snart detta kan ske och medel för att täcka dem tas ur disponibla införselavgiftsmedel utanför totalramen.

Vad nu föreslagits beträffande utökningen av totalramarna torde böra prövas av riksdagen. Fördelningen av tillskottet av införselavgiftsmedel för innevarande regleringsår synes böra göras av statens jordbruksnämnd. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att till riksdagen framlägga förslag i anledning av de förluster som under regleringsåren 1963/64 och 1964/65 kan uppkomma till följd av ändrade marknadsförhållanden.

Beträffande de åtaganden rörande jordbruket som Sverige kan komma att godta gentemot EFTA förutsätter jag i enlighet med överenskommelsen att kostnaden härför, liksom hittills, kommer att bestridas av inflytande fettregleringsavgifter.

Enligt överenskommelsen skall statens andel av det belopp som skall tillföras *skördeskadefonden* från och med budgetåret 1963/64 höjas till 50 procent, vilket medför en årlig anslagsökning med 5 miljoner kr. För att bestrida denna andel för budgetåret 1963/64 bör sålunda anvisas 15 miljoner kr. Därvid förutsätts att jordbrukarna av egna medel tillskjuter minst samma belopp. Med hänsyn härtill bör Kungl. Maj:t med ändring av förslaget i årets statsverksproposition (bil. 11, p. 33) hemställa att till kostnader i samband med permanent skördeskadeskydd under budgetåret 1963/64 anvisas ett reservationsanslag av 18 640 000 kr.

Avslutningsvis har i den nu föreliggande överenskommelsen uttalats, att anslagen och kreditgarantiramarna för yttre och inre rationalisering ökas i syfte att ytterligare främja jordbrukets rationalisering och därigenom möjliggöra en inkomstförbättring för jordbruket på sikt. Ökningen förutsätts ske med ett belopp, som tillsammans med höjd medelsanvisning till jordfonden innebär en förstärkning av verksamheten med 40 miljoner kr. för nästa budgetår utöver vad som föreslagits i årets statsverksproposition. Därutöver kommer redan för innevarande budgetår vissa garantiramar att utökas med sammanlagt 12 miljoner kr. Jag avser att senare denna dag föreslå Kungl. Maj:t att framlägga förslag härom i proposition angående vissa frågor rörande jordbrukets och trädgårdsnäringens rationalisering, m. m.

Jag vill i detta sammanhang särskilt uttrycka min tillfredsställelse över att jordbrukets organisationer i överenskommelsen så klart uttryckt sin vilja att genom upplysning och rådgivning kraftigt stödja rationaliseringsverksamheten.

En sammanfattning av de ekonomiska konsekvenserna av den träffade överenskommelsen för jordbrukets del under tiden från och med den 15 maj 1963 intill den 1 september 1965, då det nuvarande sexårsavtalet utlöper, vi-

sar följande. Treprocentregelns utlösning innebär en inkomstminskning för jordbruket om 224 miljoner kr. Genom halvering av beloppet tillförs jordbruket ett beräkningsmässigt belopp av cirka 112 miljoner kr. årligen, d. v. s. för den nyssnämnda perioden om 27 1/2 månader sammanlagt drygt 250 miljoner kr. Ökningen av totalramarna för innevarande och följande två regleringsår tillför jordbruket ($40 + 50 + 50 =$) 140 miljoner kr. och tillskottet till skörde-skadefonden under nästkommande två budgetår ($5 + 5 =$) 10 miljoner kr. Sammanlagt tillförs alltså jordbruket genom överenskommelsen, därest den vinner riksdagens bifall, ($250 + 140 + 10 =$) 400 miljoner kr. eller något däröver intill avtalstidens utgång den 1 september 1965. Därtill bör sedan läggas värdet av de rationaliseringsfrämjande åtgärderna.

Den i överenskommelsen nämnda undersökningen om möjligheterna att institutionellt förbättra jordbrukets kreditmöjligheter kommer att ske genom chefens för finansdepartementet försorg.

Enligt beslut av 1962 års riksdag utgår från och med den 1 juli 1962 prisutjämnning till kärnbindemedelsindustrin för sådant vete eller veteeftermjöl som åtgår vid produktionen. Sedan det kommit till jordbruksnämndens kännedom att ett av de större företagen i branschen i sin fabrikation uteslutande använder förmalningsprodukter av annan spannmål än vete, har nämnden hemställt att den ifrågavarande prisutjämnningen utsträcks att omfatta jämväl förmalningsprodukter av råg, korn och havre. Mot jordbruksnämndens förslag har jag intet att erinra. Prisutjämnningen för de nyssnämnda varuslagen bör tillämpas retroaktivt från och med den 1 juli 1962.

År 1961 fastställde riksdagen på förslag av Kungl. Maj:t riktlinjer för stödet åt spannadslinodlingen med avseende på 1961—1964 års skördar. En av jordbruksnämnden under hösten 1962 verkställd översyn av det nu gällande stödet har enligt nämndens mening givit vid handen att 1961 års riksdagsbeslut bör i oförändrat skick tillämpas även under återstående del av den fastställda regleringsperioden. Jag ansluter mig till denna uppfattning. Beträffande Hallands läns linodlareförenings lån ur hemslöjdslånefonden erinrar nämnden om att Kungl. Maj:t efter bemyndigande av riksdagen år 1959 medgivit uppskov med betalningen av räntor och amorteringar under tiden intill utgången av år 1963. Den totala låne- och ränteskulden uppgår per den 31 december 1962 till drygt 3,1 miljoner kr. Nämnden hemställer, att bemyndigandet utsträcks att avse ytterligare en tvåårsperiod, d. v. s. till och med den 31 december 1965. Statskontoret har i sitt yttrande på denna punkt ifrågasatt om inte statens kapitalkostnader borde medtas som en utgiftspost i stödverksamheten, i varje fall i den mån dessa kostnader kan rymmas inom den ram som kan disponeras för stödet åt oljelinodlingen.

Ehuru den av jordbruksnämnden lämnade redogörelsen för Hallands läns linodlareförenings ekonomiska ställning synes utvisa ett stigande ekono-

miskt utbyte av fiberberedningen, torde förutsättningar ännu inte föreligga för föreningen att göra återbetalningar av de från hemslöjdslånefonden erhållna lånen. Det av statskontoret ifrågasatta förfarandet synes i och för sig principiellt motiverat. Då jag har för avsikt att närmare överväga frågan om stödet åt spånadslinhanteringen på längre sikt, anser jag mig dock inte böra förorda några ändringar av det nuvarande regleringssystemet. Jag tillstyrker därför i likhet med jordbruksnämnden att linodlareföreningen beviljas uppskov med de under åren 1964 och 1965 till betalning förfallande amorteringarna på och räntorna för lån från hemslöjdslånefonden.

Jag vill i detta sammanhang tillägga, att statens jordbruksnämnd med skrivelse den 12 mars 1963 överlämnat en framställning från Hallands läns linodlareförening angående minskning av in-teckningssäkerheten för erhållna lån ur hemslöjdslånefonden i samband med en eventuell försäljning av föreningens spånskivfabrik till Hallands läns skogsägareförening. Framställningen remissbehandlas för närvarande.

Såsom framgår av den föregående redogörelsen har statens jordbruksnämnd inkommit med förslag i fråga om gr ä n s s k y d d e t m. m. f ö r v i s s a v a r o r. Beträffande mjöl, gryn och flingor, framställda direkt av potatis, främst *potatismospulver*, innebär nämndens förslag att införselavgiften, som för närvarande utgör visst belopp per deciton, i stället skall beräknas efter varans sammansättning. Härigenom skulle vinnas, att beräkningsmetoden gjordes likformig med vad som gäller för de potatisprodukter som genom beslut av 1962 års riksdag (prop. 1962: 95; JoU 10; rskr. 199) överfördes till jordbruksregleringen. Därest jordbruksnämndens förslag genomfördes, skulle resultatet bli att den nu gällande införselavgiften för varan höjdes med uppskattningsvis 30 procent. En sådan höjning, motiverad av regleringstekniska skäl, anser jag mig inte kunna biträda.

Torkade sockerbetor har hittills legat utanför jordbruksregleringen. Varan är tullfri. Någon import av torkade sockerbetor har inte förekommit under tidigare år. Med hänsyn till att visst importintresse numera föreligger, finner jag det berättigat att överföra denna vara, som är ett fodermedel, till jordbruksregleringen. Ett vägande skäl härför finner jag även vara det förhållandet att såväl den obearbetade råvaran, färska sockerbetor, som den i foderhänseende mindre värdefulla restprodukten, betmassa, är avgiftsbelagd. Införselavgiften bör fastställas enligt samma grunder som gäller för övriga fodervaror. Jordbruksnämnden bör därför från och med den 1 juli 1963 utta en rörlig avgift vid import av varuslaget i fråga. Vad nu förordats påkallar ändringar i bilagorna till förordningarna den 7 juni 1956 (nr 401—402) angående reglering av införseln och utförseln av vissa levande djur och jordbruksprodukter m. m.

Jordbruksnämndens förslag att utta införselavgift på *senapsfrö*, avsett för tillverkning av bordssenap, kan jag inte för närvarande ansluta mig till. Enligt min uppfattning bör ytterligare erfarenheter avvaktas av importutvecklingen m. m. innan ett beslut fattas i enlighet med nämndens förslag.

Inte heller finner jag skäl föreligga att biträda nämndens förslag om prisjämföring för *maltextrakt*.

Frågan om en omläggning av kvalitetsbestämmelserna vid inlösen av brödsäd har berörts i flera tidigare prisregleringspropositioner, senast i propositionen 1962: 95. I det föregående har jag även lämnat en tämligen utförlig redogörelse för de under det senaste året gjorda undersökningarna på området. Ehuru förutsättningar nu synes föreligga att införa den s. k. falltalsmetoden vid bedömningen av 1964 års skörd, finner jag, i likhet med jordbruksnämnden, att ett slutligt ställningstagande i frågan bör anstå till dess kvalitetsbestämmelser och prisregleringsskalor hunnit utarbetas.

Slaktdjursavgiften för storboskap uttas nu med 30 kr. per djur för den tyngsta djurgruppen i södra Sverige, vilket är det högsta belopp som sedan år 1959 må utgå enligt förordningen den 3 juni 1955 (nr 284) angående slaktdjursavgift m. m. Med hänsyn till det överskott på nötkött, som för närvarande föreligger, tillstyrker jag jordbruksnämndens förslag att från och med den 1 juli 1963 höja det nämnda maximibeloppet för storboskap med 10 kr. till 40 kr. per djur.

Utjämningsavgift för mjölk och mjölkprodukter upp-
tas med vissa maximibelopp, som anges i förordningen den 10 juli 1947 (nr 378) om vissa avgifter å mjölk, grädde och ost. Då de högsta avgiftsbeloppen redan uppnåtts eller i det närmaste uppnåtts för de berörda varuslagen, har jordbruksnämnden, såsom i det föregående redovisats, föreslagit höjda maximibelopp från och med den 1 juli 1963. Mot nämndens förslag har jag intet att erinra.

Jordbruksnämndens framställning rörande bemyndigande för Kungl. Maj:t att på förslag av nämnden besluta om stödköp av fodersäd för lagring till efterföljande regleringsår finner jag mig kunna biträda. Jag anser emellertid att en dylik åtgärd bör tillgripas i undantagsfall då vägande ekonomiska skäl talar härför. En lagring av fodersäd för längre tid än vad hittillsvarande bemyndigande medger bör sålunda ske endast då det är uppenbart, att export av fodersäd i en överskottssituation med en efterföljande import, då behov därav föreligger, kan beräknas bli kostsammare än lagring från ett regleringsår till ett annat.

I fråga om storleken och användningen av införselavgiftsmedel på jordbrukets område har i det föregående lämnats en redogörelse för vissa av jordbruksnämnden gjorda beräkningar och förslag. I likhet med nämnden vill jag framhålla osäkerheten i beräkningarna för regleringsåren 1962/63 och 1963/64 till följd av bland annat spärreglernas verkningar och svårigheterna att förutse importutvecklingen.

Summan av de införselavgiftsmedel, som belöper på import under regleringsåret 1961/62, uppgår enligt jordbruksnämndens redogörelse till om-

kring 190,4 miljoner kr. Av detta belopp har enligt riksdagens beslut — förutom 93 miljoner kr. till prisregleringen inom de olika regleringsföreningarnas områden — tagits i anspråk tillhoppa inemot 8,6 miljoner kr. för andra ändamål än egentlig prisregleringsverksamhet på jordbruksområdet. Av därefter återstående belopp, cirka 88,8 miljoner kr., hänför sig omkring 29,8 miljoner kr. till införselavgifter för brödsäd, som importerats såsom ersättning för en ur handelspolitisk synpunkt angelägen och med prisregleringsmedel stödd export av brödsäd. Beloppet synes böra överföras till föreningen Svensk spannmålshandel för att täcka de vid ifrågavarande export lämnade bidragen. Vidare hänför sig av det återstående beloppet cirka 15,4 miljoner kr. till införselavgifter för fodermedel utöver den för fodermedelsavgifter angivna normalramen. Sådan ökad avgiftsbeläggning har enligt vad som anfördes vid 1959 års riksdag inte inneburit något inkomsttillskott till jordbruket, eftersom jordbrukarna själva fått bära den därav föranledda prishöjningen. De överskjutande införselavgifterna för fodermedel bör därför, i den mån de inte erfordras för stödköp av fodersäd, av jordbruksnämnden fördelas i enlighet med de regler, som gäller för fördelning av fodermedelsavgifter. Från det återstående beloppet för införselavgifterna för regleringsåret 1961/62 bör också, såsom nämnden föreslagit, avföras ett belopp om cirka 1,9 miljoner kr. såsom avbetalning på sockerregleringens skuld till fettclearingkassan.

Vid bifall till vad jag sålunda förordat återstår av det totala beloppet för införselavgifter under regleringsåret 1961/62 odisponerat ett belopp av cirka 41,7 miljoner kr. Det återstående beloppet av införselavgiftsmedlen för regleringsåret 1960/61 jämte den därpå per den 1 januari 1963 upplupna räntan uppgår till i runt tal 22,5 miljoner kr. Frågan om dispositionen av dessa överskott torde få prövas i ett senare sammanhang.

Enligt den av jordbruksnämnden verkställda reviderade beräkningen redovisas, jämfört med de uppskattningar, som gjordes av nämnden i januari 1962, en inte oväsentlig ökning för de under *regleringsåret 1962/63* inflytande införselavgifterna eller med cirka 80 miljoner kr. till omkring 230,3 miljoner kr. För dessa medel har jordbruksnämnden såsom framgått av det föregående — inom en totalram av 110 miljoner kr. — upprättat en preliminär fördelningsplan. Såsom tillhörande normalramen har därvid av införselavgifterna för fodermedel endast medräknats cirka 21,5 miljoner kr. och av införselavgifterna för importerad brödsäd m. m. har inte medtagits avgifterna för sådan import, som föranletts av att motsvarande kvantiteter inhemsk brödsäd måste utföras till utlandet eller nyttiggöras för foderändamål inom landet. I enlighet med den förut behandlade överenskommelsen skall totalramen för regleringsåret 1962/63 utökas till 150 miljoner kr. Jordbruksnämnden bör med anledning härav uppgöra ny fördelningsplan.

I detta sammanhang vill jag erinra om att av de medel, som under regleringsåret 1962/63 inflyter utöver totalramen, skall enligt riksdagens beslut högst 1 000 000 kr. ställas till förfogande för Sveriges potatisodlares riksförbund för effektivisering av matpotatisodlingen m. m., 50 000 kr. utgå

till SMAK för upplysning på matpotatisområdet, 30 000 kr. ställas till veterinärstyrelsens förfogande för att täcka styrelsens kostnader vid importkontroll av animala livsmedel och högst 100 000 kr. för att täcka veterinärstyrelsens utgifter för pastöriseringskontrollen samt 50 000 kr. till Sveriges utsädesförening såsom bidrag till föreningens kostnader för potatisförädlingsverksamheten. Därjämte skall av de utöver ramen inflytande importavgifterna bestridas utgifterna för prisutjämning på torkat äggalbumin och kärnbindemedel.

I fråga om de för *regleringsåret 1963/64* inflytande införselavgiftsmedlen visar jordbruksnämndens beräkningar en total inkomst av 201,7 miljoner kr. Av de i detta belopp ingående införselavgiftsmedlen för matpotatis bör i enlighet med beslut av 1962 års riksdag högst 1 000 000 kr. ställas till förfogande för Sveriges potatisodlares riksförbund för effektivisering av matpotatisodlingen m. m. Vidare torde liksom under senare år för de under *regleringsåret 1963/64* inflytande införselavgifterna för slaktvaror och slaktdjur 30 000 kr. böra utgå för att täcka veterinärstyrelsens kostnader för importkontroll av animala livsmedel. Ur de under *regleringsåret 1963/64* inflytande införselavgiftsmedlen bör även utgå ett belopp av högst 100 000 kr. för att av veterinärstyrelsen användas till att bestrida de statliga kostnaderna för pastöriseringskontrollen under budgetåret 1963/64. En ökning av bidraget till SMAK:s upplysningsverksamhet finner jag motiverad. Utöver i årets statsverksproposition (bil. 11, p. 24) föreslaget bidrag av 50 000 kr. bör SMAK därför, enligt min mening, tilldelas ytterligare ett belopp av samma storlek. Vidare skall av de utöver ramen inflytande införselavgifterna bestridas utgifter för prisutjämning på torkat äggalbumin och kärnbindemedel.

Vad gäller totalramen för införselavgiftsmedel till den egentliga, fortlöpande prisregleringsverksamheten har jag i det föregående förordat att densamma för *regleringsåret 1963/64* bestäms till 160 miljoner kr.

Inom denna ram torde under nästa *regleringsår* liksom hittills inflytande införselavgiftsmedel i mån av behov av jordbruksnämnden böra överföras till de olika regleringsföreningarna m. m. på jordbrukets område och, med beaktande av förenämnda överenskommelse, användas i enlighet med följande.

Införselavgifterna för brödsäd och brödsädsprodukter bör tillföras Svensk spannmålshandel, ekonomisk förening. Införselavgifterna för ärter, bönor, hampfrö och fodermedel samt malt bör inom angiven normalram användas för prisregleringarna för ägg, slaktvaror, mjölk- och mejeriprodukter genom respektive Sveriges export- och importförening för ägg, u. p. a., Svensk kötthandel, ekonomisk förening, och Svenska mejeriernas riksförening u. p. a. Medlen bör, i enlighet med vad som gäller under innevarande *regleringsår*, av jordbruksnämnden fördelas mellan de olika ändamålen efter samråd med jordbrukets förhandlingsdelegation, därvid avgifterna för majs

och kli i första hand skall tillföras äggprisregleringen. Härutöver bör ifrågasvara införselavgiftsmedel, liksom under innevarande regleringsår, kunna tas i anspråk för stödköp av fodersäd, om Kungl. Maj:t så finner lämpligt, samt för bidrag vid export av kött av fjäderfä. I fråga om matpotatis bör införselavgiftsmedlen i mån av behov — sedan högst 1 000 000 kr. ställts till förfogande för Sveriges potatisodlars riksförbund för effektivisering av matpotatisodlingen m. m. och 100 000 kr. utgått till SMAK för upplysningsverksamhet på matpotatisområdet samt 50 000 kr. i enlighet med förslag i årets statsverksproposition (bil. 11, p. 71) utgått till Sveriges utsädesförening såsom bidrag till föreningens kostnader för potatisförädlingsverksamheten — tillföras Sveriges stärkelseproducenters förening för den föreningen åliggande prisregleringen för potatis samt enligt Kungl. Maj:ts bestämmande förskottsvis för den särskilda prisutjämning på stärkelseområdet, som kan visa sig erforderlig, när verkningarna av EFTA-konventionen på detta område gör sig gällande. Stärkelseföreningen bör vidare erhålla de under nästa regleringsår inflytande införselavgifterna för stärkelse och stärkelseprodukter för att användas för prisreglering på fabrikspotatisområdet. Införselavgifterna för socker bör i enlighet med beslut av 1960 års riksdag (prop. 132; JoU 26; rskr. 184) tillföras jordbruksnämndens regleringsfond för socker och användas för pristillägg på sockerregleringens område. Vissa merbelopp, vilka uppstått eller uppstår i samband med sockeravgifternas höjning vid utlösning av treprocent- och inkomstreglerna — inberäknat medel som överförs till regleringsfonden till följd av föreningen Svensk sockerhandels verksamhet — skall emellertid användas till att gälda fondens skuld till jordbruksnämndens clearingkassa för fettvaror. I fråga om fettvaror och fettråvaror bör införselavgiftsmedlen liksom hittills dels användas för regleringsbidrag, dels tillföras Sveriges oljeväxtintressenter, förening u. p. a., för att täcka förluster i samband med inlösen av svenskt oljeväxtfrö samt för stöd åt linodlingen. Införselavgifterna för mjölk och mejeriprodukter m. m. bör tillföras Svenska mejeriernas riksförenings regleringskassa för prisreglering på mejeriområdet. Införselavgifterna för slaktvaror och slaktdjur (annat än fjäderfä) bör för prisregleringen för kött och fläsk m. m. tillföras föreningen Svensk kötthandel. Införselavgifterna för ägg, äggprodukter och fjäderfäkött samt levande fjäderfä bör överföras till Sveriges export- och importförening för ägg för att användas för prisregleringen av dessa varor.

Jordbruksnämnden bör liksom tidigare upprätta en preliminär fördelningsplan för användningen av införselavgiftsmedlen. Det kan i detta sammanhang erinras om att, enligt beslut av 1962 års riksdag, ett årligt belopp av högst 1,7 miljoner kr. inom normalramen ställts till förfogande för Sveriges export- och importförening för ägg att användas för åtgärder till förbättring av kvaliteten på ägg i enlighet med bestämmelser, som utfärdas av Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, jordbruksnämnden.

Införselavgiftsmedel och andra regleringsmedel på jordbrukets område får enligt bemyndigande av 1962 års riksdag inom en ram av 1 000 000 kr.

efter jordbruksnämndens medgivande disponeras av regleringsföreningarna på jordbrukets område för upplysningsverksamhet inom föreningarnas intresseområden. Jordbruksnämnden har hemställt om ett motsvarande bemyndigande för regleringsåret 1963/64. Häremot har jag intet att erinra.

I fråga om användningen under detta regleringsår av interna regleringsavgifter och av motsvarande kompensationsavgifter bör i enlighet med vad nämnden föreslagit gälla samma föreskrifter som för närvarande.

I årets statsverksproposition (bil. 11, p. 28) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avbidan på särskild proposition, till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område för budgetåret 1963/64 beräkna ett förslagsanslag av 153 miljoner kr. Anslaget avser allmänt mjölkpristillägg, stöd åt odling och beredning av hampa m. m., prisutjämning av vissa jordbruksreglerade råvaror till livsmedelsindustrin samt diverse kostnader i samband med jordbruksregleringen.

Medelsbehovet för allmänt mjölkpristillägg under regleringsåret 1963/64 samt för stödet åt odlingen och beredningen av hampa samt till vissa odlingsförsök m. m. avseende spånadsväxter har av jordbruksnämnden beräknats till 101,5 miljoner kr. respektive 700 000 kr. Mot nämndens beräkningar, som innebär oförändrat medelsbehov i förhållande till föregående år, har jag intet att erinra.

Vad angår prisutjämningen för råvaror till livsmedelsindustrin har jordbruksnämnden för budgetåret 1963/64 räknat med ett medelsbehov av cirka 50 miljoner kr., vilket innebär en ökning med 10 miljoner kr. i jämförelse med det belopp, som anvisats för innevarande budgetår. Ökningen beror bland annat på verkningarna av jordbrukets spärregler. Nämndens beräkning av medelsbehovet finner jag böra godtas.

För att bestrida diverse kostnader i samband med jordbruksregleringen bör i enlighet med nämndens beräkning av anslaget för budgetåret 1963/64 få disponeras ett belopp av högst 1 100 000 kr. Ur detta belopp bör utgå förslagsvis 400 000 kr. till fortsatt stöd åt ullproduktionen, högst 200 000 kr. till ersättning åt Svenska mejeriernas riksförening för handhavande av vissa med regleringen av mjölk och mejeriprodukter sammanhängande uppgifter samt 500 000 kr. till oförutsedda utgifter att disponeras efter beslut av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall. Av sistnämnda belopp om 500 000 kr. bör Kungl. Maj:t, på samma sätt som gäller för innevarande budgetår, få anvisa medel för att bestrida kostnader för skördeuppskattning och administration i samband med det permanenta skördeskadestycket.

Med hänsyn till vad jag nu förordat synes Kungl. Maj:t böra hemställa att till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område för budgetåret 1963/64 anvisas ett förslagsanslag av 153 miljoner kr.

Såsom framgår av årets statsverksproposition (bil. 11, p. 168) har jordbruksnämnden hemställt om medel under kapitalbudgeten för utbyggnad

av beredskapslagringen av livsmedel. Lagren torde enligt nämnden under nästa budgetår i huvudsak uppnå den storlek, som avsetts i meddelade riktlinjer (prop. 1961: 76 och 1962: 95). Lagringen beräknas därvid komma att kräva en investering, som med 10 miljoner kr. överstiger de belopp om sammanlagt 106 miljoner kr., vilka hittills anvisats för ändamålet.

Med hänsyn till jordbruksnämndens förslag förordar jag att till särskild lagring av livsmedel för nästa budgetår anvisas ett investeringsanslag av 10 miljoner kr.

I detta sammanhang torde jag få anmäla fråga rörande dispositionen av den rörliga kredit, som står till förfogande för föreningen Svensk spannmålshandel för beredskapslagring m. m. I enlighet med nyss berörda riktlinjer har genom försorg av Svenska lagerhusaktiebolaget ett antal mindre magasin nybyggt för beredskapslagringen. Byggnadskostnaderna för dessa magasin har bestritts av bolaget. I skrivelse den 5 februari 1963 har jordbruksnämnden föreslagit, att ytterligare lagermagasin skall uppföras. Nämnden har därvid upplyst, att bolaget tillfälligt behöver låna medel för att anskaffa de nya magasinerna. Föreningen Svensk spannmålshandel är beredd att av den rörliga krediten tillhandahålla bolaget rörelsemedel för ändamålet intill ett belopp av 1 miljon kr. Därest riksdagen inte har något att erinra däremot torde bolagets aktuella behov av rörelsemedel få täckas i enlighet med vad nu angivits.»

Utskottet

I föreliggande proposition redovisas i ett första avsnitt resultatet av de överläggningar, som i februari och mars 1963 ägt rum mellan regeringen och representanter för jordbrukets organisationer. I en i samband därmed träffad överenskommelse har — med förbehåll för riksdagens godkännande i tillämpliga delar — bland annat förutsatts vissa åtgärder i fråga om tillämpningen vid utlösningen den 15 maj 1963 av den s. k. treprocentregeln i det nu gällande sexårsavtalet, en höjning av den totalram för vad som av införselavgiftsmedel får disponeras för regleringsändamål, en ökning av statens andel i skörde-skadefonden samt en främjad rationaliseringsverksamhet. Genom överenskommelsen beräknas jordbruket tillföras drygt 400 milj. kr. under återstående del av nu löpande avtalsperiod.

Utskottet vill inledningsvis understryka betydelsen av att överenskommelsen har kommit till stånd. Som departementschefen särskilt framhållit har härigenom förutsättningar skapats för att den återstående tiden av den nuvarande avtalsperioden ostört skall kunna ägnas åt att finna en samlande lösning av jordbrukets framtidsproblem. Utskottet ansluter sig till vad departementschefen i propositionen föreslagit i anledning av överenskommelsen. I enlighet härmed finner utskottet de vid riksdagens början väckta motionerna I: 178 och II: 211 samt I: 459 och II: 556 med yrkanden om vissa

åtgärder för utfyllnad av inkomstklyftan ej erfordra någon riksdagens åtgärd. I förevarande sammanhang har vidare i motion II: 554 framförts yrkande om skyndsam undersökning av orsakerna till den ogynnsamma inkomstutvecklingen för jordbruket i de mellansvenska och norrländska områdena så att erforderliga åtgärder till förbättring av inkomstutvecklingen i dessa områden kunde vidtagas redan i samband med de förhandlingar som i motionen förutsatts komma till stånd under våren 1963. I anledning härav vill utskottet framhålla att frågan om differentierade priser är ett spørsmål av principiell natur och därför ej synes lämpa sig för en sådan skyndsam behandling, som i motionen förutsatts. På grund härav och med erinran jämväl om att vid 1962 års riksdag väckta motioner med likartat innehåll av riksdagen överlämnades till 1960 års jordbruksutredning, bör yrkandet i motionen II: 554 lämnas utan åtgärd.

I motionerna I: 731 och II: 886 har yrkats att förslag måtte framläggas för innevarande års höstriksdag rörande plan för åtgärder i syfte att garantera, att den jordbrukspolitiska målsättningen om inkomstlikställighet för den i jordbruket arbetande befolkningen kan förverkligas under sexårsperioden i överensstämmelse med vad som åsyftades i riksdagsbeslutet 1959. Med hänsyn till den i det föregående angivna överenskommelsen för resterande del av sexårsperioden finner utskottet ej skäl biträda motionsyrkandet. Likaså bör i sammanhanget framfört yrkande i motionen I: 732 av enahanda skäl lämnas utan åtgärd. I samband härmed finner utskottet anledning erinra om vad departementschefen i proposition 1963: 125 föreslagit i fråga om rationaliseringsbefrämjande åtgärder i syfte att förbättra lönsamheten inom jordbruket. Förslag till rationaliseringsåtgärder innefattas också i överenskommelsen. Som departementschefen särskilt framhållit har jordbrukets egna organ utlovat att genom upplysning och rådgivning verksamt stödja rationaliseringsverksamheten.

Utöver de frågor som i det föregående berörts har i propositionen framlagts förslag angående anslag till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område och till särskild lagring av livsmedel jämte vissa av statens jordbruksnämnd aktualiserade frågor berörande ändrat gränsskydd för enstaka varuslag, regleringsavgifter, m. m. Utskottet tillstyrker vad i propositionen härvidlag förordats. I det följande upptar utskottet till närmare behandling endast sådana spørsmål, som anses böra föranleda särskilt uttalande. Frågor rörande det permanenta skörde-skadeskyddet berör utskottet därvid i ett särskilt avsnitt.

Vad först angår frågan om de åtaganden rörande jordbruket som Sverige kan komma att godta gentemot EFTA förutsätter departementschefen — i enlighet med överenskommelsen — att kostnaderna härför, liksom hitills, kommer att bestridas av inflytande fettregleringsavgifter. I anledning härav har i motionsparet I: 730 och II: 887 yrkats att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla dels att åtaganden rörande jordbruket gentemot EFTA eller särskilt land inom EFTA av det slag, som angivits i mo-

tionen icke måtte göras utan att överenskommelse därom träffats med jordbrukets förhandlingsdelegation och dels uttala att överenskommelser om sådana åtaganden må underställas riksdagen. Därest åtaganden i anledning av EFTA kommer att ligga utanför av 1960 års riksdag (prop. 25) givet bemyndigande för Kungl. Maj:t utgår utskottet ifrån att dylika frågor kommer att underställas riksdagen i vanlig ordning. Utskottet anser sålunda att något särskilt uttalande härom ej är erforderligt. Motionsyrkandet bör därför lämnas utan åtgärd. Utskottet förutsätter, att vid behandling av hithörande förhandlingsfrågor det svenska jordbrukets intressen kommer att beaktas. I samband härmed väckt yrkande i motion I: 732 bör ej heller föranleda riksdagens bifall.

Beräffande kvalitetsbestämmelser vid inlösen av brödsäd föreslår departementschefen — i likhet med jordbruksnämnden — att ett slutligt ställningstagande till frågan om att införa den s. k. falltalsmetoden vid beräkning av 1964 års skörd bör anstå till dess kvalitetsbestämmelser och prisskalor hunnit utarbetas. I propositionen upplyses vidare att statens jordbruksnämnd utgår från att föreningen Svensk spannmålshandel, efter samråd med representanter för kvarnindustrien, spannmålshandeln och brödsädsodlarna, i anslutning till de nya tekniska reglerna kommer att framlägga fullständigt förslag till erforderliga nya kvalitetsbestämmelser och prisregleringsskalor i så god tid, att ett slutligt avgörande i förevarande ämne, däribland frågan om eventuell kompensation till jordbruket, skall efter förnyad framställning från jordbruksnämnden kunna träffas senast vid 1964 års vårriksdag. Med hänvisning härtill och då utskottet förutsätter att kontakt i dessa frågor på vederbörligt sätt kommer att tas med jordbrukets förhandlingsdelegation innan definitivt förslag i ämnet framläggas, torde yrkandet i motionerna I: 733 och II: 885 därmed få anses besvarat.

I den vid riksdagens början väckta motionen II: 455 har hemställts att riksdagen må hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag angående möjligheterna att genom lagring av svensk spannmål tillgodose behovet av en jämnare tillgång på foderspannmål. I sitt remissvar har föreningen Svensk spannmålshandel anfört att den tillämpade exportpolitiken med hänsyn till de hittillsvarande förhållandena på marknaden varit fullt riktig. Föreningen har emellertid funnit det vara angeläget utifrån eventuellt ändrade marknadsbetingelser att densamma som en beredskapsåtgärd får möjlighet att när så efter noggrant övervägande kan befinnas lämpligt utjämna skördevariationerna genom lagring. Föreningen har också beslutat att hos statens jordbruksnämnd göra en framställning i ämnet. I förevarande proposition har nu — efter framställning av jordbruksnämnden — framlagts förslag om stödköp av fodersäd för lagring till efterföljande regleringsår. Utskottet, som biträder framställningen, vill i likhet med departementschefen understryka att lagring av fodersäd för längre tid än vad hittillsvarande bemyndigande medger endast bör ske då det är uppenbart, att export av fodersäd i en överskottssituation med efterföljande im-

port, då behov därav föreligger, kan beräknas bli kostsammare än lagring från ett regleringsår till ett annat. Utifrån vad sålunda anförts torde yrkandet i förenämnda motion ej behöva föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

Samtidigt härmed vill utskottet jämväl behandla de frågor, som upptagits i motionen II: 888. I densamma framföres yrkanden om att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om prövning och förslag till innevarande års höstriksdag angående sådan utformning av stödet till fläskproduktionen, att överskottsproduktionen av fläsk effektivt motverkas och att fodersädsodlarna garanteras ett pris på fodersäden, som kan giva en i förhållande till fläskpriset likvärdig arbetsersättning. Vidare har i motionen hemställts om skyndsamt prövning av utjämningsavgifternas verkningar på mjölkproduktionens lokalisering i syfte att garantera en sådan utformning av utjämningsystemet att mjölkproduktionen omkring de stora konsumtionsorterna kan bibehållas. Utskottet vill erinra om att motioner av likartat innehåll tidigare varit föremål för riksdagens prövning. På förslag av jordbruksutskottet beslöts sålunda vid 1961 års höstriksdag att frågorna om stödet åt fläskproduktionen och fodersädsproduktionen samt om sambandet mellan åtgärderna till stöd åt dessa produktionsgrenar särskilt skulle utredas och att förslag därom snarast möjligt skulle framläggas för riksdagen. Vad sedan angår frågan om mjölkproduktionens lokalisering uttalade utskottet i förenämnda sammanhang angelägenheten av att Kungl. Maj:t har sin uppmärksamhet riktad på utvecklingen beträffande utjämningsavgifternas verkningar på mjölkproduktionens lokalisering. Med hänvisning till dessa tidigare uttalanden från riksdagens sida finner utskottet nu framförda motionsyrkanden böra lämnas utan åtgärd.

I motionerna I: 180 och II: 209 har yrkats att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla att en utredning tillsättes med syfte att föreslå åtgärder vilka i första hand med tanke på landets försvarsberedskap främjar och effektiviserar befintliga bygdekvarnar. I anslutning till nämnda motionsyrkande vill utskottet hänvisa till sitt uttalande vid 1961 års riksdag i anledning av då väckta motioner av likartat innehåll. Utskottet framhöll därvid bland annat att i den mån bygdekvarnarna bedömes vara av betydelse ur beredskapssynpunkt, det ankommer på 1960 års jordbruksutredning, vilken enligt sina direktiv även skall pröva beredskapsfrågan, att till behandling upptaga jämväl sagda spörsmål. I enlighet med utskottets förslag lämnade riksdagen motionerna utan åtgärd. Som utskottet ej finner skäl frångå sin i förenämnda sammanhang intagna ståndpunkt får utskottet förorda att jämväl nu väckta motioner lämnas utan bifall.

Vad angår frågan om upplysningsverksamheten rörande jordbrukets ekonomiska förhållanden har i motionsparet I: 460 och II: 555 föreslagits att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om en utredning av behovet och möjligheterna att utvidga den objektiva upplysningsverksamheten. I sina motiv framhåller motionärerna särskilt betydelsen av ifrågasvarande upplysningsverksamhet. För att på ett tillfredsställande sätt kunna

fullgöra denna viktiga informationsuppgift anser motionärerna att det föreligger behov av särskilda organ med tillräckliga ekonomiska och personella resurser. Motionärerna ifrågasätter vidare, om det organ som inom statens jordbruksnämnd har att fullgöra denna uppgift i nuvarande situation har sådana resurser till sitt förfogande. I sitt remissvar över motionerna hänvisar statens jordbruksnämnd till sin tidskrift Jordbruksekonomiska meddelanden såsom varande ett viktigt organ, där statistik, undersökningsresultat och andra fakta publiceras. Nämnden erinrar vidare om att den nyligen inrättade konsumentdelegationen bl. a. har till uppgift att bedriva upplysningsverksamhet. Utskottet är helt överens med motionärerna att objektiv upplysning i jordbruksfrågorna är av betydelse för främjande av en saklig debatt om de inom jordbruksnäringen förekommande problemen. Utskottet utgår ifrån att jordbruksnämnden allt framgent med kraft verkar för en så vid spridning som möjligt av sitt publikationsmaterial. Som berörts i det föregående vill utskottet jämväl peka på konsumentdelegationens uppgifter i förevarande sammanhang. Därutöver torde det få förutsättas att jordbrukets egna organ verksamt bidrager till en allsidig information rörande jordbruksfrågorna. Med hänsyn till det anförda synes i motionerna framfört yrkande ej erfordra någon riksdagens åtgärd.

Utskottet övergår härefter till att behandla frågor rörande det permanenta skördeskadestyddet. Som i det föregående nämnts har departementschefen i proposition 134 — med ändring av det i årets statsverksproposition upptagna anslagsbeloppet — föreslagit en höjning av statens andel av det belopp, som årligen skall tillföras skördeskadefonden till 50 procent eller med 5 milj. kr. För att bestrida denna andel erfordras således en anvisning av 15 milj. kr. Som förutsättning gäller härvid att jordbrukarna av egna medel tillskjuter minst samma belopp. Utskottet tillstyrker vad härutinnan föreslagits. Framställningarna i de vid riksdagens början väckta motionerna I: 298 och II: 339 med yrkande motsvarande vad nu förordats torde därmed ha beaktats. Vidare bör med hänsyn till det anförda i motionerna I: 387 och II: 458 framfört yrkande om att det statliga bidraget till skördeskadefonden bör öka med 10 milj. kr. ej föranleda bifall.

Genom beslut vid 1961 års riksdag fastställdes nu gällande system för permanent skördeskadestydd. Därvid underströks särskilt att systemet i åtskilliga hänseenden fick anses vara av försökskaraktär. Det förutsattes sålunda att frågor av statistisk och beräkningsteknisk natur skulle följas kontinuerligt och att en successiv anpassning borde ske allteftersom erfarenheterna av skyddssystemet framkom. Spörsmål av nu berört slag skulle handläggas av en skördestatistisk nämnd. Vid årets riksdag har bl. a. väckts motioner med yrkanden om vissa ändringar i skyddssystemet vilka i huvudsak är av teknisk natur. Således har i motionsparet I: 177 och II: 212 hemställts att Kungl. Maj:t måtte vidtaga sådana ändringar i nu gällande regler för skördeskadestyddet, att en allmän arealinventering lämnas den 1 juli, att även matarter inräknas i skördeskadestyddet, att spillundersök-

ningen förenklas så att skördeskadeersättningen kan utbetalas under det aktuella året, att de totala torkningskostnaderna för alla grödor medräknas samt att även onormala bärgningskostnader beaktas. Vidare yrkas i motionsparet I: 387 och II: 458 att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte framhålla angelägenheten av att översynen av skördeskadeskyddet påskyndas i möjlig mån så att förslag till förbättring därav ävensom kompletterande åtgärder kan föreläggas riksdagen snarast.

Skördestatistiska nämnden har i sitt utlåtande över nyssnämnda motioner hänvisat till att nämnden inom ramen för tillgängliga ekonomiska och personella resurser utreder frågor rörande skyddets utvidgning och förbättring. Bl. a. omnämnes att nämnden under första halvåret av sin verksamhet ägnade sig åt att precisera beräkningssystemet för 1961 års skörd. Förslag har i skrivelse till Kungl. Maj:t framlagts beträffande tidpunkten för ersättningsberäkningarna samt i fråga om utformningen av undersökningarna av spill och bärgningsförluster. Nyligen av nämnden framlagda förslag avseende 1962 års skörd har gått ut på en förbättring av beräkningen av de normala skördevariationerna, ökad regional differentiering av skördebestämningarna för oljeväxter, utvidgat regionalt beaktande av brödsädens kvalitet samt schematiskt beaktande av torkningskostnaderna för brödsäd. I sitt remissvar har nämnden även redogjort för nu aktuella utredningar. Vad angår frågan om en allmän arealinventering i början på sommaren, har nämnden — efter framställning av statens jordbruksnämnd — åtagit sig att utreda de administrativa följderna av en omläggning av anmälningsförfarandet. Med hänsyn härtill anser nämnden att beslut i denna fråga bör anstå till den påbörjade utredningen är avslutad. Som framgår av vad skördestatistiska nämnden i ärendet upplyst synes de i motionerna berörda frågorna vara föremål för behandling eller stå i tur att prövas av sakkunniginstansen allteftersom betingelser härför föreligger. Utskottet, som anser det angeläget att olika förbättringar av systemet snarast kan genomföras, försätter att skördestatistiska nämnden erhåller tillräckliga resurser för att genomföra de olika undersökningar som erfordras härför. Vid sådant förhållande torde enligt utskottet motionerna I: 177 och II: 212 få anses besvarade. Någon särskild åtgärd från riksdagens sida synes vidare ej vara påkallad i anledning av i förevarande sammanhang framfört yrkande i motionsparet I: 387 och II: 458.

I anslutning till proposition 134 har motionsledes ånyo framförts yrkanden om skyndsam prövning och förslag rörande en sådan utformning av skördeskadeskyddet, att en mera tillfredsställande och rättvis skördeskadeersättning kan garanteras. Med hänvisning till vad i det föregående anförts om skördestatistiska nämnden och dess arbete, finner utskottet ej skäl biträda yrkandena i motion I: 732, såvitt nu är i fråga, samt motion II: 889.

I motionsparet I: 298 och II: 339 föreslås att jordbrukarens självrisk skall sänkas från nu gällande 15,5 procent till 10 procent i genomsnitt av normskördens värde. Enligt vad skördestatistiska nämnden uppgivit skulle en dylik sänkning medföra en fördubbling av det årliga medelsbehovet för skyd-

det. Med hänsyn härtill och till föreliggande statistiska säkerhet i ersättningsberäkningarna finner utskottet att skäl ej föreligger att föreslå någon ändring i den genomsnittliga självriskprocenten. I enlighet härmed avstyrkes förevarande motionsyrkanden.

Behovsprövade bidrag tillkom som en komplettering till det permanenta skördeskadeskyddet för att kunna utbetalas i sådana fall då så betydande skördeskadador uppenbarligen föreligger att skadeersättning bör utgå men detta ej kan ske på grund av systemets allmänna konstruktion eller oförutsedda brister i detsamma. Därvid fastställdes det belopp som skulle stå till förfogande för utbetalning av dylika bidrag till att motsvara en procent av de utgående allmänna kontanta ersättningarna för skördeskada, dock lägst 100 000 kr. Vid föregående års riksdags höstsession höjdes sistnämnda belopp till 400 000 kr., vilket samtidigt ställdes till Kungl. Maj:ts disposition för att kunna utbetalas även om beräkningarna enligt enprocentregeln ger till resultat ett belopp, som understiger 400 000 kr. Nu föreslås i motionerna I: 298 och II: 339 att årligen ett belopp motsvarande två procent av utgående allmänna skördeskadeersättningar, dock lägst 800 000 kr., ställs till förfogande ur skördeskadefonden för utbetalning av individuellt prövade skördeskadebidrag. Utskottet finner ej skäl att nu frångå sitt så sent som vid föregående års riksdags höstsession gjorda ställningstagande beträffande ramen för behovsprövade bidrag. På grund härav synes motionsyrkandena i fråga ej böra föranleda någon riksdagens åtgärd.

I motionsparet I: 387 och II: 458 har föreslagits att av skördeskadefondens medel högst 10 milj. kr. måtte ställas till förfogande till individuella bidrag utan behovsprövning åt jordbrukare som drabbats av skördeskadador m. m. och som på grund av strataindelningens ojämnhet icke kan på ordinarie sätt erhålla skördeskadebidrag. Även om — som framgår av det föregående — förbättringar fortlöpande bör vidtagas i skördeskadesystemet, vill utskottet i likhet med skördestatistiska nämnden framhålla att syftet med systemet skulle äventyras, om ett så stort belopp som 10 milj. kr. årligen skulle fördelas på mer eller mindre subjektiva grunder. Utskottet anser därför att ifrågavarande motionsyrkanden bör avslås. I anslutning härtill avstyrkes jämväl likartad i motionen I: 732 gjord hemställan.

Frågan huruvida skördeskadelån bör utgå till skördeskadedrabbade odlare togs upp till behandling vid 1961 års riksdag i anledning av i ämnet väckta motioner. Utskottet uttalade därvid, att några statliga lån av samma typ som de tidigare stödlånen i anledning av skördeskadador inte borde komma i fråga i framtiden. Erfarenheterna av dittillsvarande stödlånegivning talade klart däremot. Som utskottet ej finner skäl att frångå sin i sammanhanget uttalade uppfattning i fråga om skördeskadelån bör vid årets riksdag väckta yrkanden i motionsparen I: 298 och II: 339 samt I: 387 och II: 458 om komplettering av skördeskadesystemets grundskydd med ett system av skördeskadelån ej föranleda någon riksdagens åtgärd.

I motion I: 732 har hemställts att den i proposition 134 avsedda omprövningen av jordbrukets kreditproblem måtte omfatta även lånebehov i sam-

band med skador å skörden under beaktande av vad i motionen anföres. Åsyftat uttalande i propositionen torde ej avse sådant kreditbehov, som motionären anger. Med hänsyn härtill och vad i det föregående anförts anser sig utskottet ej höra tillstyrka föreliggande yrkande.

Vad angår i motionsparet I: 298 och II: 339 jämväl väckt fråga om skyndsamt utredning om komplettering av skördeskadestystemets grundskydd med jordbrukskonto enligt de principer som gäller för skogskonto får utskottet erinra om att även denna fråga tidigare behandlats av riksdagen. Vederbörande utskott (se bev. utsk. bet. 1961: 68 och bet. 1962: 47) avstyrkte därvid bifall till motionsyrkandet bl. a. med hänsyn till att frågan om att åstadkomma ökad resultatutjämning genom kontometoden ägnas uppmärksamhet av allmänna skatteberedningen och då utskottet ansåg tillräckliga skäl icke föreligga för en särskild utredning av frågan om jordbrukskonto. Vad bevillningsutskottet sålunda förordade godtogs av riksdagen. Då frågan om jordbrukskonto sålunda är föremål för prövning i särskild ordning, anser utskottet att motionsyrkandena bör lämnas utan åtgärd.

I motionsparet I: 295 och II: 348 har framställts yrkande om att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära prövning av möjligheten att hos jordbrukets kreditinrättningar placera medel från skördeskadefonden till minst den andel som svarar mot av jordbrukarna till fonden inbetalade avgifter. Vid de två närmast föregående riksdagarna har motioner av samma innebörd behandlats utan att vinna riksdagens bifall. Som någon ny omständighet ej synes ha tillkommit sedan ärendet senast var föremål för utskottets prövning, anser utskottet motionsyrkandet böra avslås.

Då utskottet ansluter sig till de förslag i övrigt Kungl. Maj:t framlagt i dessa sammanhang, hemställer utskottet,

att riksdagen må

I. godkänna vad i det föregående förordats, såvitt avser tillämpningen av den s. k. treprocentregeln i det av 1959 års riksdag fastställda sexårsavtalet

II. bemyndiga Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts medgivande, statens jordbruksnämnd att i huvudsaklig överensstämmelse med de riktlinjer, som angivits i det föregående, vidta erforderliga regleringsåtgärder för att genomföra omnämnda förslag

III. lämna motionerna I: 178 och II: 211 samt I: 459 och II: 556 utan åtgärd

IV. lämna utan åtgärd motionen II: 554 angående inkomstutvecklingen för jordbruket i de mellansvenska och norrländska områdena

V. lämna utan åtgärd motionerna I: 731 och II: 886 samt I: 732, sistnämnda motion såvitt nu är i fråga, angående vissa åtgärder i syfte att främja den jordbrukspolitiska målsättningen

VI. lämna utan erinran vad i det föregående anförts beträffande användningen av de medel, som influtit under regleringsåret 1961/62 och som influtit eller inflyter under regleringsåren 1962/63 och 1963/64 genom upptagande av införselavgifter, ävensom av andra i samband med jordbruksregleringen under nämnda regleringsår influtna eller inflytande avgiftsmedel

VII. lämna utan erinran vad i det föregående anförts beträffande totalramen för införselavgiftsmedel för regleringsåret 1964/65

VIII. lämna utan bifall motionerna I: 730 och II: 887 samt I: 732, såvitt nu är i fråga, angående åtagande gentemot EFTA

IX. godkänna det i det föregående framlagda förslaget angående prisutjämning för kärnbindemedel

X. bemyndiga Kungl. Maj:t att medge Hallands läns linnodlarförening uppskov med erläggande av de under åren 1964 och 1965 till betalning förfallande amorteringarna på och räntorna för föreningens ur hemslöjdslånefonden beviljade lån

XI. bemyndiga Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts medgivande, statens jordbruksnämnd att vidta erforderliga åtgärder för reglering av införseln och utförseln av torkade sockerbetor

XII. anse motionerna I: 733 och II: 885 angående kvalitetsbestämmelser vid inlösen av brödsäd besvarade med vad utskottet i det föregående anfört

XIII. bemyndiga Kungl. Maj:t att vidta ändringar i regleringsförfattningarna rörande slaktdjursavgift och utjämningsavgift å mjölk, grädde och ost i huvudsaklig överensstämmelse med vad som angivits i det föregående

XIV. a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, på förslag av statens jordbruksnämnd, meddela bestämmelser rörande lagring av fodersäd i huvudsaklig överensstämmelse med vad som angivits i det föregående

b) lämna motionen II: 455 utan åtgärd

XV. lämna utan bifall motionen II: 888 angående utformningen av stödet till fläskproduktionen och fodersädsodlingen samt mjölkproduktionens lokalisering

XVI. till *Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område* å riksstaten för budgetåret 1963/64 under nionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 153 000 000 kr.

XVII. till *Särskild lagring av livsmedel* för budgetåret 1963/64 under kapitalbudgeten, fonden för förslag till statsverket, anvisa ett investeringsanslag av 10 000 000 kr.

XVIII. lämna utan erinran vad i det föregående anförts beträffande dispositionen av den rörliga kredit, som står till förfogande för Svensk spannmålshandel, ekonomisk förening, för beredskapslagring m. m.

XIX. lämna utan bifall motionerna I: 180 och II: 209 angående främjande och effektivisering av befintliga bygdekvarnar

XX. lämna utan åtgärd motionerna I: 460 och II: 555 angående utvidgad objektiv upplysningsverksamhet rörande jordbrukets ekonomiska förhållanden

XXI. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och motionerna I: 298 och II: 339 ävensom med avslag å motionerna I: 387 och II: 458, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, till *Kostnader i samband med permanent skördeskadestydd* å riksstaten för budgetåret 1963/64 under nionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 18 640 000 kr.

XXII. anse motionerna I: 177 och II: 212 angående vissa ändringar i bestämmelserna för skördeskadestydd besvarade med vad utskottet i det föregående anförde

XXIII. lämna utan åtgärd motionerna I: 387 och II: 458 samt I: 732, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, ävensom motionen II: 889 angående översyn av skördeskadestyddet

XXIV. lämna motionerna I: 298 och II: 339, såvitt rör förslag om sänkning av självriskprocenten, utan åtgärd

XXV. lämna motionerna I: 298 och II: 339, såvitt rör belopp för utbetalning av behovsprövade bidrag, utan åtgärd

XXVI. avslå motionerna I: 387 och II: 458 samt I: 732, såvitt rör avsättning av belopp för utbetalning av individuella bidrag utan behovsprövning

XXVII. lämna utan åtgärd motionerna I: 298 och II: 339 ävensom motionerna I: 387 och II: 458, såvitt rör skördeskadelån

XXVIII. lämna utan bifall motionen I: 732, såvitt avser utredning av lånebehov i samband med skördeskador

XXIX. lämna utan åtgärd motionerna I: 298 och II: 339, såvitt rör utredning om införande av jordbrukskonto

XXX. avslå motionerna I: 295 och II: 348, såvitt rör placering av medel från skördeskadefonden.

Stockholm den 25 april 1963

På jordbruksutskottets vägnar:

NILS G. HANSSON

Vid detta ärendes slutbehandling har närvarit:

från första kammaren: herrar Hjalmar Nilsson, Bertil Andersson, Nils Hansson, Carl Eskilsson, Mossberger, Gunnar Pettersson, Isacson, Magnusson, Jonasson och Erik Svedberg*;

från andra kammaren: herrar Hansson i Skegrie, Antby, fru Lindskog, herrar Arweson, Nilsson i Lönsboda, Östlund, Eliasson i Moholm*, Lundmark, Eskilsson i Likenäs och Persson i Appuna;

dock att vid behandlingen av frågor rörande skördeskadedskyddet herr Hedin deltagit i stället för herr Eliasson i Moholm.

* Ej närvarande vid justeringen.

Särskilda yttranden

1) av herrar *Nils Hansson, Gunnar Pettersson, Antby* och *Nilsson* i Lönsboda, vilka anfört:

»Beträffande förhandlingarna mellan regeringen och representanter för RLF och Lantbruksförbundet redovisar departementschefen i början av sitt uttalande i proposition 134 att 'vid de överläggningar som föregått överenskommelsen har rått enighet om att det av riksdagen år 1959 fattade beslutet rörande jordbruksprisregleringen under sexårsperioden 1959/60—1964/65 skall stå fast såsom ett betydelsefullt medel för att fullfölja tidigare av statsmakterna fastlagda riktlinjer för jordbrukspolitiken på längre sikt'. I fortsättningen redovisas en efter överläggningarna träffad överenskommelse, gällande återstoden av avtalstiden, och som i proposition underställs riksdagens prövning.

De frågor som berörs i motionerna I: 178 och II: 211, I: 459 och II: 556 — samt I: 731 och II: 886 i tillämpliga delar — har i enlighet med motionärernas önskan behandlats under ifrågavarande överläggningar. Yrkanterna om förhandlingar är sålunda uppfyllda och har ägt rum i vedertagen, av motionärerna förutsatt ordning. Det uppnådda förhandlingsresultatet rekommenderar utskottet riksdagen att antaga. Då vi således betraktar förhandlingsresultatet utgöra 'svar' på motionerna och då överenskommelser av detta slag brukar av riksdagen i princip respekteras har vi anslutit oss till utskottsmajoritetens mening, att motionerna icke bör föranleda någon vidare åtgärd från riksdagens sida.

Vi vill uttala en livlig förhoppning om att det skall visa sig möjligt att under den återstående tiden av nuvarande avtalsperiod finna en samlande lösning av jordbrukets framtidsproblem.»

2) av herrar *Carl Eskilsson, Isacson, Östlund* och *Eliasson* i Moholm, vilka anfört:

»I motionerna I: 178 och II: 211 yrkades att jordbruket skulle beredas tillfälle till förhandlingar i vanlig ordning i syfte att ge realitet åt det s. k.

sexårsavtalets målsättning om inkomstlikställighet. Som stöd för detta yrkande anfördes att bl. a. de utrikeshandelspolitiska förhållandena samt andra företeelser, som ej kunnat förutses vid avtalets ingående, inverkat så ogynnsamt på jordbrukets inkomstförhållanden, att det utgjorde skäl för att förhandlingar upptoges. Vidare anfördes att avtalets målsättning är det primära och dess konstruktion det sekundära. I dessa ståndpunkter har vi inte ändrat uppfattning.

Vi beklagar därför att regeringen ej ansett sig böra tillmötesgå de förslag som från jordbrukets förhandlingsdelegerade framförts för frågans lösning. Resultatet av de förda överläggningarna kan vi ej anse stå i överensstämmelse med avtalets målsättning. När en överenskommelse, som i detta fall, träffats mellan jordbrukets organisationer och regeringen anser vi dock av princip att en sådan överenskommelse skall respekteras. Vårt accepterande av föreliggande utskottsutlåtande är också betingat av att tidsmässiga skäl gör det omöjligt att begära nya förhandlingar. När vi under dessa förutsättningar accepterar utskottsutlåtandet medför detta också att vi ej reserverar oss för yrkanden, som avviker från den träffade överenskommelsen.

Vi förutsätter emellertid att åtgärder på områden som ej beröres av sexårsavtalet och som kan medverka till att målsättningen infrias vidtages samt att åtgärder som kan komma att få negativa verkningar på jordbrukets inkomstförhållanden under återstående avtalsperiod undvikas.»

Reservationer

1) av herrar *Jonasson* och *Hansson* i Skegrie, vilka ansett *dels* att andra och tredje styckena i utskottets utlåtande, vilka börjar på s. 31 med orden »Utskottet vill» och slutar på s. 32 med orden »stödja rationaliseringsverksamheten» bort ha följande lydelse:

»Utskottet vill inledningsvis understryka betydelsen av att överenskommelsen kommit till stånd. Departementschefen har i sammanhanget framhållit: 'Härigenom har skapats förutsättningar för att den återstående tiden av den nuvarande avtalsperioden ostört skall kunna ägnas åt att finna en samlande lösning av jordbrukets framtidsproblem.' Såsom utskottet i det följande framhåller är det dock angeläget att sådana åtgärder, som kan bedömas möjliga, kommer till stånd i syfte att möjliggöra den jordbrukspolitiska målsättningens förverkligande under sexårsperioden. Utskottet ansluter — — — (lika med utskottet) — — — utan åtgärd.

Den jordbrukspolitiska målsättning som riksdagen och regeringen tillsammans fastställde 1959 innebär att jordbrukets folk skall ha uppnått inkomstlikställighet med jämförelsegrupperna i industrien vid sexårsperiodens utgång 1965. Såsom utskottet framhållit är den överenskommelse, som i år träffats mellan regeringen och representanter för jordbruksnäringen, av be-

tydelse i detta syfte. Inkomstklyftan mellan jordbruksbefolkningen och jämförelsegrupperna är emellertid av betydande storlek.

I de i anledning av föreliggande proposition väckta motionerna I: 731 och II: 886 har yrkats att förslag måtte framläggas för innevarande års höstriktdag rörande plan för åtgärder i syfte att garantera, att den jordbrukspolitiska målsättningen om inkomstlikställighet för den i jordbruket arbetande befolkningen kan förverkligas under sexårsperioden i överensstämmelse med vad som åsyftades i riksdagsbeslutet 1959. I den likaledes av föreliggande proposition föranledda motionen I: 732 har bl. a. hemställts om uttalande om att den angivna målsättningen måtte under återstående avtals-tid med alla till buds stående medel effektivt främjas.

Enligt utskottets mening måste det vara en angelägen uppgift för statsmakterna att tillse, att den jordbrukspolitiska målsättningen kan förverkligas på sätt som avsågs i riksdagsbeslutet 1959. Såsom framhållits i en del av motionerna måste uppmärksamheten härvid riktas även på åtgärder av mera allmän politisk natur. Det framstår exempelvis som angeläget, att skattepolitiken och den ekonomiska politiken utformas på sådant sätt, att den jordbrukspolitiska målsättningen så långt möjligt främjas. Utskottet delar motionärernas uppfattning, att åtgärder i förenämnda syfte bör komma till stånd snarast. Såsom förordats i motionerna I: 731 och II: 886 bör en plan för sådana åtgärder föreläggas redan innevarande års höstriktdag.»

dels ock att utskottets hemställan under V. bort ha följande lydelse:

»V. med bifall till motionerna I: 731 och II: 886 samt i anledning av motionen I: 732, sistnämnda motion såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om framläggande för innevarande års höstriktdag av plan för åtgärder i syfte att den jordbrukspolitiska målsättningen om inkomstlikställighet för den i jordbruket arbetande befolkningen skall kunna förverkligas under sexårsperioden i överensstämmelse med vad som åsyftades i riksdagsbeslutet 1959.»

2) av herrar *Jonasson* och *Hansson* i Skegrie, vilka ansett

dels att det stycke i utskottets utlåtande å s. 32 som börjar med orden »Vad först» och slutar å s. 33 med orden »riksdagens bifall» bort ha följande lydelse:

»Vad först — — — (lika med utskottet) — — — underställas riksdagen Såsom framhållits i motionerna kan det här vara fråga om åtaganden, som i inte oväsentlig utsträckning kan beröra vårt lands jordbrukspolitiska målsättning och vårt jordbruks förutsättningar. Sådana åtaganden som t. ex. en ändring av kompensationsbeloppet till Danmark eller andra medgivanden av motsvarande inverkan måste enligt utskottets mening hänföras till den kategori av överenskommelser, som bör underställas riksdagen. Det synes utskottet också nödvändigt, att vårt land inte bindes för sådana åtaganden rörande jordbruket utan att överenskommelse därom träffats med jordbrukets förhandlingsdelegation. Utskottet tillstyrker sålunda motionerna I: 730

och II: 887. Härmed anser sig utskottet även ha tillgodosett motionen I: 732 i förevarande del.»

dels ock att utskottets hemställan under VIII. bort ha följande lydelse:

»VIII. med bifall till motionerna I: 730 och II: 887 samt i anledning av motionen I: 732, sistnämnda motion såvitt nu är i fråga,

a) i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att åtaganden rörande jordbruket gentemot EFTA eller särskilt land inom EFTA av det slag som utskottet angivit icke må göras utan att överenskommelse därom träffats med jordbrukets förhandlingsdelegation

b) uttala att överenskommelser om sådana åtaganden må underställas riksdagen.»

3) av herrar *Jonasson* och *Hansson* i Skegrie, vilka ansett

dels att de två stycken i utskottets utlåtande som börjar på s. 36, med orden »Skördestatistiska nämnden» och slutar på samma sida med orden »motion II: 889», bort ersättas med text av följande lydelse:

»Skördestatistiska nämnden — — — (lika med utskottet) — — — är avslutad. Som framgår av vad skördestatistiska nämnden i ärendet upplyst synes de i motionerna berörda frågorna i väsentlig utsträckning vara föremål för behandling. Syftet i motionerna I: 177 och II: 212 torde härmed vara beaktat.

I det vid riksdagens början framlagda motionsparet I: 387 och II: 458 samt i de i anslutning till propositionen 134 väckta motionerna I: 732 ävensom II: 889 har framförts yrkanden om skyndsamt provning och förslag rörande en sådan utformning av skördeskadestycket, att en mera tillfredsställande och rättvis skördeskadeersättning kan garanteras. Såsom framhållits i motionerna har försäkringens utfall under de gångna två åren varit sådant, att många svåra skadefall lämnats utan ersättning. Att så blivit fallet måste anses bero på brister i systemets allmänna konstruktion, framför allt i fråga om skördeuppskattningsområdena. Enligt utskottets mening måste en sådan utformning av skördeuppskattningsområdena eftersträvas, att ersättningsbehovet i stort sett kan garanteras bli tillgodosett i den generella formen och bidragsformen sålunda behöver användas endast som komplettering i undantagsfall. Det kan dock bedömas nödvändigt med ett väsentligt större belopp till förfogande för individuellt provade bidrag än vad som för närvarande medgivits.

Den skördestatistiska nämndens fortlöpande granskning av försäkrings-systemets funktion är enligt utskottets mening av stor betydelse. Bristerna i systemets allmänna konstruktion synes utskottet emellertid så allvarliga, att en verklig omprovning måste ske redan nu. En sådan provning bör lämpligen verkställas av skördestatistiska nämnden. Utskottet finner det angeläget, att nämnden tillföres sådana resurser, att den skyndsamt kan överse systemet i dess helhet och utarbeta förslag till en sådan utformning, att en

mera tillfredsställande och rättvis skördeeskadeersättning kan garanteras. Utskottet biträder sålunda de i ämnet framförda motionsyrkandena.»

dels ock att utskottets hemställan under XXIII. bort ha följande lydelse:

»XXIII. med bifall till motionerna I: 387 och II: 458 samt I: 732, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, ävensom motionen II: 889 i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om skyndsam prövning och förslag rörande en sådan utformning av skördeeskadeskyddet, att en mera tillfredsställande och rättvis skördeeskadeersättning kan garanteras, i enlighet med vad utskottet ovan anfört,»

4) av herrarna *Nils Hansson, Carl Eskilsson, Gunnar Pettersson, Isacson, Jonasson, Hansson* i Skegrie, *Antby, Nilsson* i Lönsboda, *Östlund* och *Hedin*, vilka ansett

dels att det stycke i utskottets utlåtande på s. 37, som börjar med orden »Behovsprövade bidrag» och slutar med orden »riksdagens åtgärd», bort ha följande lydelse:

»Behovsprövade bidrag tillkom som en komplettering till de generella ersättningsarna för att kunna utbetalas i sådana fall då så betydande skörde-skador uppenbarligen föreligger att skadeersättning bör utgå men detta ej kan ske i den generella formen på grund av systemets allmänna konstruktion eller oförutsedda brister i detsamma. Därvid fastställdes det belopp som skulle stå till förfogande för utbetalning av dylika bidrag till att motsvara en procent av de utgående allmänna kontanta ersättningsarna för skörde-skada, dock lägst 100 000 kronor. Såsom framhållits i motionerna I: 298 och II: 339 utbetalades vid skördeeskaderegleringen av 1961 års skörd generella ersättningar med 210 000 kronor. Vid den följande individuella prövningen kom lantbruksnämnderna redan vid en mycket restriktiv bedömning fram till ett sammanlagt bidragsbehov av drygt 620 000 kronor. Vid föregående års riksdags höstsession höjdes det minimibelopp, som skall stå till förfogande för bidrag, till 400 000 kronor. Nu föreslås i de sistnämnda motionerna att årligen ett belopp motsvarande två procent av utgående allmänna skördeeskadeersättningar dock lägst 800 000 kronor skall ställas till förfogande ur skördeeskadefonden för utbetalning av individuellt prövade skörde-skadebidrag. Gällande minimibelopp av 400 000 kronor är såsom framgått otillräckligt vid en skördeeskadesituation av den typ som inträffade 1961. Utskottet håller för sannolikt, att 1962 års skördeeskadereglering kommer att ge samma erfarenhet. Då ändamålet avser sådana skador, som enligt försäkringens syfte bör ersättas, finner utskottet det nödvändigt, att ett väsentligt större bidragsbelopp ställes till förfogande. Utskottet tillstyrker därför yrkandet i motionerna I: 298 och II: 339 om ett belopp motsvarande två procent av utgående allmänna skördeeskadeersättningar, dock lägst 800 000 kronor.»

dels ock att utskottets hemställan under XXV. bort ha följande lydelse:

»XXV. med bifall till motionerna I: 298 och II: 339, såvitt nu är i fråga, besluta att årligen ett belopp motsvarande två procent av utgående allmänna skördeskadeersättningar, dock lägst 800 000 kronor, må ställas till förfogande ur skördeskadefonden för utbetalning av individuellt prövade skördeskadebidrag.»

5) av herrar *Nils Hansson, Carl Eskilsson, Gunnar Pettersson, Isacson, Jonasson, Hansson* i Skegrie, *Antby, Nilsson* i Lönsboda, *Östlund* och *Hedin*, vilka ansett

dels att det stycke i utskottets utlåtande på s. 37, som börjar med orden »Frågan huruvida» och slutar med orden »riksdagens åtgärd», bort ha följande lydelse:

»Skördeskadetreningen föreslog, att skördeskadelån skulle ingå i det permanenta skördeskadeskyddet. Detta motiverades bl. a. av att skördeskadeförsäkringen inte i tillräcklig utsträckning garanterade de enskilda jordbrukarna ersättning vid inträffade skördeskadador. I den departementspromemoria som låg till grund för riksdagsbeslutet 1961 hade emellertid inte förslag om skördeskadelån upptagits. I remissyttranden över promemorian förordade bl. a. statens jordbruksnämnd och Hushållningssällskapens förbund, att katastrofskyddet skulle kompletteras med möjligheter till skördeskadelån. Förslaget upptogs i motioner men avsågs av riksdagen.

I motionsparen I: 298 och II: 339 samt I: 387 och II: 458 har nu förordats prövning angående komplettering av skördeskadeförsäkringens grundskydd med ett system av skördeskadelån. Statens jordbruksnämnd och Hushållningssällskapens förbund har på grundvalen av de erfarenheter, som vunnits av skördeskadeskyddet, i sina remissyttranden över motionerna tillstyrkt yrkandet. Såsom framhållits i motionerna har erfarenheterna från skördeskaderegleringen visat, att för ett stort antal jordbrukare uppkommer vid skördeskada ett tillfälligt kreditbehov, som inte tillgodoses genom skördeskadeskyddet men inte heller kan täckas vid vanlig bankmässig säkerhetsbedömning på den allmänna kreditmarknaden. Särskilt gäller detta såsom jordbruksnämnden framhållit vid sådana fall av ackumulerade skador, som var för sig icke är av katastrofal natur men som steg för steg försämrar jordbrukets ekonomiska motståndskraft. Enligt utskottets mening skulle detta kreditbehov utan åsidosättande av sunda principer kunna täckas genom någon form av särskilda skördeskadelån i enlighet med vad motionärerna förordat. Utskottet tillstyrker därför en skyndsam prövning av frågan.»

dels ock att utskottets hemställan under XXVII. bort ha följande lydelse:

»XXVII. med bifall till motionerna I: 298 och II: 339 samt i anledning av motionerna I: 387 och II: 458, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t an hålla om skyndsam prövning angående komplettering av skördeskadeförsäkringens grundskydd med ett system av skördeskadelån.»

6) av herrar *Jonasson* och *Hansson* i Skegrie, vilka ansett dels att det stycke i utskottets utlåtande på s. 38, som börjar med orden »I motionsparet I: 295» och slutar med orden »böra avslås», bort ha följande lydelse:

»I motionsparet I: 295 — — — (lika med utskottet) — — — inbetalade avgifter. Såsom framhållits i motionerna är kreditbehovet för jordbrukets del stort. Det synes utskottet angeläget, att de avgiftsmedel, som inlevererats av jordbruket till skördeskadefonden, kan komma jordbruket direkt till godo även i kreditavseende genom placering i jordbrukets egna kreditinrättningar. Med den omfattning som jordbrukskasserörelsen har synes en sådan lösning inte kunna medföra några problem ur försäkringens synpunkt. Utskottet tillstyrker sålunda motionerna.»

dels ock att utskottets hemställan under XXX. bort ha följande lydelse:

»XXX. med bifall till motionerna I: 295 och II: 348 i skrivelse till Kungl. Maj:t begära prövning av möjligheterna att hos jordbrukets egna kreditinrättningar placera medel från skördeskadefonden till minst den del som svarar mot av jordbruket till fonden inbetalade avgifter.»